

70 godina
SREDNJEG ŠKOLSTVA
u Delnicama

Štovani čitatelji!

Knjižica što je držite u rukama naš je pokušaj da obilježimo sedamdeset godina postojanja srednjoškolskog obrazovanja na području Gorskog kotara, ponajprije onog dijela tog kraja koji je vezan uz Delnice kao središnje mjesto.

Naša je osnovna namjera bila na jednom mjestu sakupiti i objaviti sve, ili gotovo sve, što je dosada rečeno i zapisano o gimnazijskim i ostalim oblicima srednjoškolskog obrazovanja. U skladu s tim svjesni smo da se o ovoj temi može još puno toga reći i napisati pa stoga vjerujemo i nadamo se da će, nekim budućim proučavateljima ovog područja, znanje sabrano u ovoj publikaciji biti od koristi.

URED NIŠTVO

GORSKI KOTAR - ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE

Mladi suvremeni znalci kompjuterske animacije vjerojatno bi, uz potrebne podatke, lako riješili zadatak predočavanja prapovijesnih dana vezanih uz nastanak područja što ga danas zovemo Gorskim kotarom. U nizu velikih tektonskih poremećaja koji su u razdoblju formiranja današnjeg izgleda naše planete pogadali sve dijelove Zemlje, jedan blaži tektonski udar zadesio je i današnje područje Gorskog kotara. I tako je, uslijed pokretanja tla, između nepregledne ravnice što će kasnije dobiti naziv Panonija, i velikog prostora što će ga uskoro napuniti vode budućeg Jadranskog mora, stvoren jedan - slobodno ga možemo nazvati - prag. Naborala se zemlja i ostala naborana milenijima, a prag između mora i ravnice polako je poprímao sve veće i jače značajke visokog gorja iako mu najviši vrhovi jedva prelaze 1500 metara! Bogate šume i žestoke zime svakako su uvjetovale i kasniji naziv tog područja, naziv Gorski kotar.

Prosječne visine 700 - 900 metara ovaj prag prema moru istodobno je blag i divlji po svojim zemljopisnim značajkama. Guste šume i nepristupačne planinske vrhove za tren oka zamjenjuju pitomi brežuljci i prostrane sjenokoše, a svu oštrinu zime nadoknađuju ljepote jeseni i svježina gorskog ljeta. Iako po zemljopisnom smještaju Gorski kotar spada u

red mediteranskog planinskog područja on je daleko od sušnog i obešumljenog krša koji je tipičan za planine Mediterana.

Smješten na zapadu Hrvatske, okružen susjednom Slovenijom i plavetnilom Hrvatskog primorja, Gorski se kotar otvara prema ravninama Slavonije koje počinju već oko Karlovca. Ovakav smještaj Gorskog kotara kao i njegove zemljopisne značajke uvjetovale su i dugogodišnju izoliranost ovog područja kroz koje se moralo putovati prema moru ili prema ravnici, ali je teško bilo odlučiti živjeti na takvom području. No, onih kojima su i ovakvi uvjeti bili dobri bilo je dovoljno pa je Gorski kotar vremenom postao najzapadnije područje hrvatskog življa, ali i istodobno područje gdje su završavali turski prodori i osvajanja. Tako je i na taj povijesni način Gorski kotar postajao ono što u zemljopisnim europskim regionalnim razmjerima zaista i jest-granična zona Balkanskog poluotoka.

Zemljopisne značajke Gorskog kotara koje su mu kroz stoljeća prošlosti uglavnom nanosile štetu i predstavljale nedostatak mogle bi danas postati prednost.

Naime, goransko je područje danas idealno za odmor i opuštanje prije ljetovanja na Jadranu, a ljepota gorskokotarskih šuma, polja, planina i jezera danas je, zahvaljujući prometnicama, dostupnija svima koji bar na trenutak žele biti što bliži prirodi.

NASELJAVANJE GORSKOG KOTARA

Šumovit i brdovit teren dugih i oštarih zima, kišnih jeseni i kratkih svježih ljeta oduvijek je bio manje privlačan za naseljavanje od toplih obala modrog Jadrana ili bogatih nepreglednih ravnica Slavonije. Upravo zato Gorski je kotar stoljećima bio mjesto gdje su se za življenje opredjeljivali rijetki, pronalazeći u dubini tamnih gorskih šuma mir i, svakako, zaštitu. Jer ni mnogobrojnim pljačkaškim hordama nije se baš mililo ulaziti u guste šume pa su radije plijen tražili na nekim pristupačnijim mjestima.

Ipak, života je na ovim područjima bilo od najranijih dana zore čovječanstva. Jediní dokaz postojanja prethistorijskog čovjeka na području Gorskog kotara su ostaci paleolitskog lovca u pećini Bukovac kraj Lokava, a u razdoblju prije Krísta poznato je da su područje današnjeg Gorskog kotara nastanjivali pripadnici ilirskog plemena Japoda koji su goranskim šumama vladali od 9. stoljeća prije Krísta sve do dolaska Rimljana koji se zbíó u 1. stoljeću prije naše ere. Nažalost, detaljnijih dokaza o Japodima nema, a ni Rimljani nisu ostavili dublje tragove. jedíno se pouzdano zna da je upravo područjem Gorskog kotara bíó sagrađen díó limesa - obrambenog zida rimskog carstva - koji je osiguravao bogati svijet rimskih patricija od barbarskih plemena. Dokaza o postojanju rimskih naselja nema i pretpostavka da su uz

limes na pojedinim mjestima bili postavljeni samo vojnički logori rimskih legionara vjerojatno je točna. Kraj je bio negostoljubiv, izvrstan i izuzetan za obrambeno područje i zapreku osvajačima, ali vrlo nepogodan za život.

Nakon propasti rimskog carstva Gorski kotar i dalje će biti zabačeno i nepristupačno područje kroz koje će se ljeti putovati, a zimi bježati od njega. Intenzivnije naseljavanje počet će tek u drugoj polovici 13. stoljeća i to ponajprije zahvaljujući krčkim knezovima Frankopanima koji su žarko željeli proširiti svoje bogate posjede s područja Hrvatskog primorja na šumovite obronke Gorskog kotara. Tako će proces naseljavanja planski biti provođen pa će polako dolaziti i do razvoja manjih mjesta, a jedan spis iz 13. stoljeća izrijeком i spominje i jedno od takvih mjesta - Prezid. Većina pak ostalih goranskih mjesta bit će spomenuta u poznatoj povelji trgovcima slobodnoga kraljevskoga grada Gradeca u kojoj se tvrdi da prema staroj povlastici nisu dužni ni na jednoj mitnici plaćati trideseticu dok sa svojom robom putuju iz unutrašnjosti ka moru. U tom tekstu iz veljače 1481. godine spominju se Lukovdol, Moravice, Delnice, Lokve, Brod, Vrbovsko...

Naravno, ovaj dokument s kraja 15. stoljeća jasno pokazuje da su ta naselja postojala i ranije pošto je očigledno da su spomenuta mjesta bila mala trgovačka središta u kojima je bio uređen način plaćanja, odnosno upravni odnos feudalnih gospodara prema stanovništvu koje im je pripadalo

i bilo im podložno. Isto tako vidljivo je da trgovci vole koristiti ovaj kraj za put do mora jer očigledno i prije dolaska na Jadran mogu prodati dio robe i zaraditi.

Lagani razvoj Gorskog kotara praćen povećanjem broja stanovnika i naseljenih mjesta bit će zaustavljen žestokim turskim provalama kojima nije cilj osvojiti ovaj teren već ga samo koriste kao područje za napade dalje prema zapadu. Iako Turci nemaju namjeru ostati njihovi su napadi opasni i unose nesigurnost pa su Hrvati Gorskog kotara prisiljeni sklanjati se u dublje šume, Sloveniju ili na druga područja. Zbog svega toga veći broj već stvorenih goranskih naselja propada ili stagnira, a broj stanovnika opada.

Koncem 16. i početkom 17. stoljeća turski prodori jenjat će pa će se i život početi polako vraćati u napuštena i razrušena naselja Gorskog kotara. Nakon Turaka Gorani neće imati potrebu za bijegom s rodniih ognjišta pa će od konca 16. i naročito od početka 17. stoljeća ponovo početi rasti broj stanovnika i naselja na ovom području.

Desetljeće za desetljećem stanje će se popravljati, a tipičan goranski čovjek živjet će ponajprije od šume, poljoprivrede te donekle stočarstva i trgovine. Novo teško razdoblje pogodit će Gorane krajem 19. i početkom 20. stoljeća kada će pred rastućim siromaštvom mnogi Gorani emigrirati i potražiti sreću van domovine Hrvatske, ponajprije u prekomorskim zemljama.

Današnji Gorski kotar u velikoj mjeri nosi nasljeđe prošlosti, ali i vjeru u bolju budućnost. Život na ovim područjima ni danas nije lagan pa Gorski kotar spada u ona hrvatska područja koja se smatraju slabije naseljenima. No, sloboda i samostalnost Hrvatske garancija su da će i ovaj biser Lijepe naše uskoro doživjeti bolje i ljepše dane jer po svojim prirodnim ljepotama i bogatstvima zaista može biti jedno od najljepših i najprivlačnijih područja naše domovine.

POVIJEST DELNICA

Povijesna zbivanja i zemljopisne značajke učinile su od Delnica središnje mjesto Gorskog kotara iako to one nisu bile od samog početka svog postojanja. Naime, u početku su Delnice bile malo naselje na jednoj od tri važne trgovačke prometnice koje su kroz mrgodni Gorski kotar spajale kontinentalnu Hrvatsku s njenim priobaljem. Najstarije vijesti o Hrvatima u Gorskom kotaru možemo vezati uz rečenice iz poznatog Vinodolskog zbornika (1288.) gdje su nabrojene sve općine koje "dodiruju" područje današnjeg Gorskog kotara a uz navedene "gradove" (Novi, Ledenice, Brbír, Grížane, Drivenik, Hreljin, Bakar, ...) kaže se i to da van tih spomenutih gradova žive pastiri, orači i ostali ljudi. Upravo ti pastiri, orači i ostali ljudi bili su, vjerojatno, stanovnici Gorskog kotara u tom 13.stoljeću.

Prva naselja spominju se 1481. u trgovačkom dokumentu o kojem smo već govorili, a tadašnje Delnice nalazile su se na područje današnjeg naselja Lučice i njegovi stanovnici, kao i gotovo cjelokupno tadašnje stanovništvo Gorskog kotara, služilo se čakavskim narječjem. Gorski kotar je u to doba bio tranzitno područje a kroz same Delnice moglo se doći u Sloveniju ili pak krenuti ka Karlovcu i Zagrebu. Ta je prometnica vezala Delnice sa Lokvama, Fužinama, Ličom i primorskim gradićima Bakrom, Bakarcem i Kraljevicom, a

druga značajna prometnica tog doba išla je od Rijeke i Orehovice na Fužine i Lič te potom na Mrkopalj i Vrbovsko. Sva spomenuta goranska mjesta (ali i Brod na Kupi, Brod Moravice, Moravice, ...) zahvaljujući sve jačim i češćim vezama kontinentalne Hrvatske s Hrvatskim primorjem polako su rasla i razvijala se, a i sam Gorski kotar polako je dobivao sve veći značaj na području trgovine o čemu svjedoči i dokument iz 1481. godine.

Nažalost, mogućnost razvoja surovo je zaustavljena u 16. stoljeću čestim i teškim upadima turskih konjanika koji su rado jahali u pljačkaške pohode ka Kranjskoj i usput uništavali i goranska naselja otežavajući i gotovo onemogućavajući u potpunosti život tadašnjim stanovnicima Gorskog kotara. Suprotstavljanje divljim turskim hodama značilo je smrt pa niz goranskih naselja nestaje, a njihovi se stanovnici povlače u šume ili bježe u obližnju Sloveniju.

Upravo u jednom od najžešćih i najsmrtonosnijih turskih pohoda u potpunosti je uništeno tadašnje naselje Delnice. Bilo je to 1585. godine, a dio stanovništva koji je uspio izbjeći turskim silnicama sklonio se u Kranjsku i vratit će se u Gorski kotar zajedno sa svojim potomcima početkom 17. stoljeća. Ponovo će osnovati naselje ali ne na mjestu gdje se ono ranije nalazilo, već na drugom mjestu koje su smatrali pogodnijim i sigurnijim - niže uz cestu prema Brodu na Kupi. Jezgra tog novog naselja nastala je oko stare delničke župne crkve Svetog trojstva, a u naseljavanju Delnica pomagali su i

knezovi Zrinski koji su u međuvremenu baštinili područje Gorskog kotara od Frankopana. Nakon što su Zrinski оформili jaka krajiška naselja u Liču, Jasenku, Drežnici, Ogulinu i Moravicama odlučili su, osigurani od turskih prodora, razvijati i ostala mjesta Gorskog kotara kako bi ponovo zaživjela trgovina. Tako će u Delnice početi stizati stanovništvo njihovih pokupskih imanja oko Čabra, Broda i Gerova. Uz Delničane povratnike iz Kranjske i novonaseljene kmetove Zrinskih ovaj će kraj krenuti u novi život, ali ovog puta na kajkavskom, a ne na čakavskom narječju!

Delnice, kao i ostala mjesta Gorskog kotara, vrlo brzo ponovo će steći status korisnih tranzitnih mjesta koja mnogobrojni trgovci koriste na putu do Hrvatskog primorja i obratno. Gorani će se najčešće baviti upravo trgovinom i prijevozom, a o živosti tog doba dobro svjedoči i spis iz 1639. godine u kojem se vinodolski trgovci obraćaju knezovima Nikoli i Petru Zrinskom tužakajući delničke kmetove koji im ne dozvoljavaju ispašu tovarne stoke u Lučicama što je odvajkada bilo dozvoljeno. Knezovi Zrinski stat će na stranu vinodolskih trgovaca, ali Delničani neće biti pretjerano poslušni pa će šest godina kasnije - 1645. - doći i do sudskog spora na feudalnom sudu u Bakru gdje će biti tuženi neki Delničani koji nisu poštivali kneževsku naredbu, već su i dalje ograđivali svoju zemlju ne dozvoljavajući ispašu vinodolskim trgovcima!

No, kako to u ovom području obično i biva, dani razvoja ne traju dugo. Novi udarac području Gorskog kotara, ali i velikom dijelu Hrvatske, zadat će neuspjela urota zrinsko-frankopanska nakon čijeg će sloma 1670. godine krajiška vojska predvođena generalom Herbersteinom i kapetanom Paradaiserom opljačkati Gorski kotar, Vinodol i Hrvatsko primorje.

Zaustavljeni proces obnove Delnica i cijelog Gorskog kotara nikako nisu mogli potaći ni kasniji gospodari ovog područja - barun Rigoni, grofovske obitelji Perlas i Baćani kao ni kneginja Viktorija Thurn - Taxis. Nestankom Zrinskih i Frankopana došla su i za Gorane loša vremena, a da nesreća nikad ne dolazi sama posvjedočila je i izgradnja nove prometnice Karlovac-Bakar-Rijeka. Prolazeći preko Mrkoplja popularna "Karolina" zaobišla je Delnice i ponovo izazvala stagnaciju, čak i prvo iseljavanje nakon turskih provala u 16. stoljeću!

Međutim, nova prometnica bila je na nizu lokacija izuzetno strma pa se već u drugoj polovici 18. stoljeća javljaju prijedlozi za gradnju nove ceste koja bi ponovo prolazila kroz Delnice. Gradnja te prometnice - u narodu nazvane Lujzijana - vratit će život Delnicama, a u trenutku njenog dovršenja - 1811. godine - Delnice će ponovo biti snažno i jako, ovog puta i najsnažnije središte cjelokupne goranske regije.

Ukidanjem feudalnih odnosa u Hrvatskoj - a to se dogodilo nakon burne i revolucionarne 1848. godine, došlo je i

do modernizacije uprave koja će biti utemeljena na građansko-kapitalističkim načelima. Ta moderna uprava zadržat će županiju kao oblik uređenja regija, a riječka će županija imati 8 kotareva među kojima će biti i tri goranska: Delnice, Čabar i Vrbovsko. Od tri spomenuta kotara delnički je najrazvijeniji i brojem stanovnika najveći pa Delnice u sve većoj mjeri postaju prirodno središte Gorskog kotara.

Nova kriza u životu Gorana bit će potaknuta ponovo izgradnjom jedne nove prometnice - ovog će to puta biti željeznica izgrađena do Karlovca(1865.) koja će skrenuti snažan trgovački promet s Lujzijane i Karoline na Trst. Udarac životnim navikama i izvorima zarade za Gorane će biti tako težak da započinje iseljavanje većih razmjera, a ovo razdoblje šezdesetih, sedamdesetih i osamdesetih godina 19. stoljeća spada u red najtežih povijesnih perioda za stanovnike Gorane, gotovo jednako teško poput onog razdoblja turskih provala u 16. stoljeću.

Na svu sreću i usprkos najrazličitijim nedaćama(1867. požar je progutao 39 stambenih i 9 gospodarskih zgrada ostavivši bez kuće i imetka 258 Delničana!) lagani oporavak počinje već u ranim sedamdesetim i to ponajprije zahvaljujući izgradnji pruge Rijeka - Karlovac koja će i inače ponovo Gorskom kotaru vratiti život i podići standard. Istina, Gorani se neće više toliko baviti trgovinom kao što su to činili ranije, ali bolja prometna povezanost njihova zavičaja s ostalim dijelovima Hrvatske i tadašnjeg austro-ugarskog carstva

omogućit će razvoj šumarstva i drvne industrije po čemu će Gorski kotar uskoro postati poznat.

U dvadeseto stoljeće Gorski će kotar ući kao područje jasno određene fizionomije i nimalo lakih životnih prilika. No, priču o tom dijelu povijesti pokušat ćemo vam ispričati usporedno s pričom o 70 godina srednjoškolskog obrazovanja u sljedećim poglavljima.

ŠKOLSTVO U GORSKOM KOTARU

Mada je već i iz povijesnog pregleda zbivanja vezanih uz Gorski kotar očigledno da život u ovom kraju nije bio lagan i da su razdoblja dobrih vremena trajala kratko i bila prekidana krizama koje su nosile siromaštvo, ipak se i u takvim uvjetima vrlo rano počelo misliti na prosvjećivanje i obrazovanje naroda pa su prve škole na goranskom području stvorene već u drugoj polovici 18. stoljeća što je, ako se u obzir uzmu sve prateće teškoće vezane uz ovaj kraj, zaista rano.

Prvu osnovnu školu u Gorskom kotaru imali su Fužinarci - otvorena je 1785. godine - a samo godinu dana kasnije otvorit će se osnovne škole u Mrkoplju, Ravnoj Gori i Vrbovskom da bi potom i ostala goranska mjesta u svojim sredinama pozdravila iskru kulture i prosvjete. Početak rada u takvim školama bio je, naravno, težak. Goranska djeca morala su prvenstveno raditi u šumi i na polju, ali se, pogotovo u zimskim mjesecima našlo vremena i za školu. Poteškoće su bile vezane i uz nastavnički kadar jer učiteljevati u Gorskom kotaru svakako nije bilo isto što i taj posao raditi u nekom drugom kraju tadašnje monarhije. No, usprkos tim evidentnim poteškoćama prosvjetno stanje na području Gorskog kotara jačalo je iz godine u godinu pa je tako početkom dvadesetog stoljeća stopa pismenosti bila vrlo niska.

Također je bilo očito da se javlja i potreba za nastavkom školovanja jer je bilo sve više mladih ljudi kojima osnovna škola nije predstavljala kraj želje za učenjem.

Na temelju te želje i potrebe, ali i ukupnog ozračja i društvenog razvoja prisutnog početkom dvadesetog stoljeća javit će se uskoro u Gorskom kotaru i prve građanske škole. Dogodit će se to 1924. godine kada će istodobno biti otvorene čak tri građanske škole - u Delnicama, Čabru i Moravicama !

Stvaranje građanskih škola i prelazak sa osnovnog na razinu srednjeg obrazovanja značit će mnogo za cijelo područje Gorskog kotara i rezultati razvoja prosvjete bit će ubrzo vidljivi u mnogim goranskim mjestima, posebice u onima gdje su građanske škole djelovale. Jedno od tih mjesta bile su i Delnice, a sve o stvaranju temelja delničkog srednjoškolskog obrazovanja i o razvoju tog dijela školstva pročitat ćete na sljedećim stranicama koje smo stvorili uz pomoć najvrednijeg dokumenta vezanog uz 70 godina srednjeg školstva na ovom području - SPOMENICU Srednje škole Delnice.

SPOMENICA SREDNJE ŠKOLE DELNICE

Spomenica Srednje škole Delnice klasičan je školski dokument koji mora voditi svaka škola i za brigu o njoj zadužen je ravnatelj, odnosno nekada direktor škole. Već od prvog dana postojanja i delnička srednja škola ima svoju Spomenicu koju su vodeći ljudi te ustanove sustavno ispunjavali. Njen prvi dio obuhvaćen je u rukopisom pisanoj knjizi tamnocrvenih korica koja obuhvaća školske godine od početne 1924/25. pa do 1975/76. Razdoblje nakon toga obrađeno je i sačuvano u nešto modernijem obliku, a oba dokumenta predstavljaju riznicu podataka o životu i radu ove ustanove koja je, kao i samo mjesto te ljudi u njemu, kroz 70 godina života doživjela i proživjela najrazličitije trenutke. Pored uobičajenih i pomalo dosadno faktografskih nabiranja raznoraznih odluka, u Spomenici možemo pronaći i sve statističke podatke o broju učenika i njihovom uspjehu, o nastavnicima, profesorima i učiteljima koji su godinama radili u ovoj školi, o poduzetim ekskurzijama, o radu knjižnice.....

Uz sve to moguće je pojedinih godina naći i zapise koji na vrlo životan i pomalo literaran način govore o ukupnom ozračju određenog doba i osnovnim obilježjima života u Delnicama ili pak državi koja je u tom trenutku postojala. Ti zapisi koji su, naravno, prvenstveno vezani uz školu i školski život, pružaju zanimljiv i neobičan uvid u

političku prošlost ovog kraja koja je bila određena općim političkim okvirom u kojem su se u pojedinom trenutku nalazile Delnice i Gorski kotar. Upravo stoga pokušali smo vam prenijeti u slijedećim tekstovima podatke koji jasno ocrtavaju postanak škole i njen razvoj, ali i one dijelove teksta koji su prosječnom čitatelju sigurno zanimljiviji od pukih brojki i statističkih činjenica. Uz sve to Spomenica sadrži i niz fotografija od kojih neke većina ljudi još nije vidjela pa i njihovo objavljivanje pomaže u stvaranju slike o sedamdeset godina postojanja srednjoškolskog obrazovanja na području Delnica i okolice.

UVODNA RIJEČ SPOMENICE

Početno mjesto u Spomenici ima tekst naslovljen "U spomen otvorenja ove državne građanske škole" koji je zapisan u Delnicama i to "na Vidovdan" kako umjesto datuma piše kraj imena mjesta. Autor teksta je prvi upravitelj delničke državne građanske škole - Savo Mamula. Pet velikih stranica krasopisa jasno pokazuju dvije stvari - prva je to da je cilj otvaranja škole u velikoj mjeri politički, a druga je da je bez obzira na političke ideje i nakane jedna ovakva škola nasušno potrebna Delnicama i okolici. No, ta potreba, koliko god je ravnatelj Mamula ispravno uočio, bit će u drugom planu jer

će znatno veći dio teksta biti posvećen veličanju nove države, a to je bila Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, te napadu na nekadašnju Austro - ugarsku monarhiju.

Uostalom, već prvi odlomak nagovještava političku atmosferu tog trenutka pa tadašnji ravnatelj svim silama nastoji dokazati kako je za osnivanje škole najzaslužnija nova n a r o d n a država kojoj je cilj prosvjećivanje naroda što, tvrdi se, prethodna država ni u snu nije željela jer "neuk i neprosvijećen narod lakše nosi ropske lance i bolji je objekt za eksploataciju" (Spomenica, stranica 1.). Naravno, Mamula je pritom "zaboravio" da je ta ista prijašnja država već krajem 18. stoljeća otvarala po seocima Gorskog kotara škole, gradila ceste i pruge. Vjerojatno bi vođena logikom napretka bivša monarhija uskoro počela otvarati i srednje škole, no, zbog procesa vlastitog raspadanja to nije bila u stanju što Mamula dobro zna pa igrajući na žicu nepravde prema "neukom i neprosvijećenom narodu" lukavo protura ideju jugoslavenstva koja je u početku za većinu naivnih možda djelovala privlačno, ali se iz niza poteza, lako uočljivih i u predgovoru ove Spomenice, jasno nazire težnja za srpskom dominacijom u toj "ujedinjenoj ravnopravnoj državi".

Tako će prvi ravnatelj delničke srednje škole u ovom tekstu često koristiti termin narod, ali nikada neće upotrijebiti riječ hrvatski narod! No, istodobno će vrlo uspješno koristiti srpsko ime i glorificirati ga kako bi dokazao tko je najzaslužniji za novu Kraljevinu SHS.

Tako na kraju prve i početku druge stranice Spomenice možemo o vojnicima koji su porazili K un K monarhiju pročitati i ovo: "...da su se upravo nadčovečanski borili kao jugoslavenski dobrovoljci u redovima slavom ovenčane srpske vojske koja je opet svojim neverovatno očajnim prelaskom preko krševa neprohodne Albanije pokazala svoju ljubav i požrtvovanje da se braća s onu stranu Dunava i Save oslobode".

Ako nekome ovo i ne izgleda pretjerano navijački onda ravnatelj Mamula u sljedećem odlomku koristi najprije malo epskodeseteračke poezije ("i gdje sve nisu njine kosti rasejane i gdje sve nije njihova krv prolivena ... svuda su njina groblja posejana."), a zatim izvodi i prilično direktan zaključak: "Prevelika je to bila žrtva za jedan mali narod ali je rado pregorevamo kad se je vekovni narodni plan oslobođenja i ujedinjenja celog našeg troimenog naroda ispunio." (Spomenica, strana 2.)

No, ovakvih političkih i ideoloških zapisa u ovoj će Spomenici biti i u kasnijim razdobljima, ovisno o tome kako se države budu mijenjale, a ono što ravnatelju Mamuli treba ubrojiti u pozitivne strane svakako je ispravno shvaćanje o potrebi jedne ovakve škole za goransko područje "jer to narod hoće i traži" (Spomenica, strana 3.). Tako na trećoj stranici Mamula tvrdi: "Ako je ikdje bilo potrebno otvaranje jedne više narodne škole - građanske škole u potpunom smislu te riječi, to je bilo potrebno ovdje u centru ovog celog po narodu

darovito, ali po ekonomskom stanju, siromašnog kraja, jer je taj narod ponajviše upućen na stvaranje životne egzistencije izvan svog zavičaja, a za to treba u današnje vreme više naobrazbe nego je daje osnovna škola."

Isto tako, uz određenu dozu "junačke patetike" Mamula je dobro uočio i činjenicu da je emigracija veliki problem goranskog življa: "Nije rijetka pojava, nažalost, da sinovi ovog goranskog kraja već za rane svoje mladosti odlaze u daleki i njima sasvim nepoznati svijet, u svijet prekookeanski, odlaze tamo gdje ih grije sunce tuđeg neba i gdje su gorki zalogaji hleba - kako to divno kaže naš neumrlí pjesnik Aleksa Šantić, pa upravo rad njih treba jedna ovakva ustanova koja će pružiti mogućnost više naobrazbe ne bi li se kako lakše snašli u tuđem svijetu ili ne bi li im ona otvorila vid za jedan širi pregled kada uvide da se uz racionalno zaposlenje može i kod svoje kuće živjeti a ne odlaziti k tuđinu da ti eksploatiše fizičku i duhovnu snagu do iznemoglosti."

U završnom dijelu teksta Mamula ja našao prostora i za pohvalu stanovništva ovog područja bez čije želje i upornosti ne bi ni došlo do otvaranja škole: "Njihove neprestane želje, molbe i zahtjevi preko općinskog odbora na višu nadležnu vlast uvaženi su i škola je prošle godine otvorena "(Spomenica, strana 4.). Uz to upravitelj pohvaljuje i činovnike delničke općine (piše "opštine"!) koji su također ispravno shvatili važnost "takve javne ustanove i njihovim svojskim zauzimanjem za stvarne potrebe škole omogućeno je

bilo započeti nastavni rad odmah s dva razreda. Oni time dokazaše da su zaslužili položaj koji zauzimaju u tom narodu...." (Spomenica, strane 4. i 5.)

Da je zanimanje za ovakav oblik škole zaista bilo veliko svjedoči i podatak o broju upisanih u tu prvu godinu rada državne građanske škole u Delnicama. Tako je u prvi razred upisano čak 65 učenika što je zaista velik broj obzirom na veličinu tadašnjih Delnica, a u drugi razred upisalo se 24 polaznika (to su bili oni delnički školarci koji su prvi razred završili u Rijeci, Karlovcu ili Zagrebu pa su otvaranjem škole u svom mjestu prihvatili mogućnost nastavka školovanja u svom zavičaju).

Kako bi pokazao snagu zanimanja za školovanje u ovakvoj ustanovi Mamula navodi slijedeći zanimljiv primjer: "Pa gdje ćemo naći veći dokaz za to kad majka djeteta čiji otac radi teški posao dnevno za 30 dinara, u isto vrijeme za knjige i ostale školske stvari daje 400 dinara! Zar to nije i odveć velika žrtva?" (Spomenica, strana 4.)

Uvodni prigodničarski tekst upravitelj Savo Mamula završit će najavom izgradnje posebne školske zgrade za građansku školu, mogućnošću izgradnje i "Narodnog doma" te željom za "sretan i blagoslovljen daljnji rad!".

Tom prigodnom željom završava i prvi zapis vezan uz rad prve delničke srednjoškolske ustanove, a na stranicama što slijede nalazimo podatke o svakoj pojedinoj školskoj godini.

PRVA ŠKOLSKA GODINA

"Naredbom odjeljenja Ministarstva prosvjete za Hrvatsku i Slavoniju broj 25994 od 29. srpnja 1924. godine osniva se viša pučka škola u Delnicama i dozvoljava se otvaranje V-og odnosno I-og razreda na toj školi".

Ovim tekstom koji točno određuje zakonski i povijesno bitne podatke počinje školski ljetopis za 1924/25. godinu - prvu godinu rada delničke više pučke škole. Nakon spomenute odluke koja je bila rezultat nastojanja delničkih općinara prišlo se organizaciji svega što prati postojanje jedne srednje škole. Prvi su upisi održani 1. i 2. rujna 1924. godine i rezultati su pokazali da je potez otvaranja ovakve škole u Delnicama bio itekeko opravdan. Naime, u prvi je razred upisano čak 65 kandidata što je zaista velik broj ima li se na umu tadašnja veličina Delnica. Također je i upis u drugi razred pokazao da viša pučka škola u ovom kraju ima budućnost - upisalo se dvadeset i četvoro polaznika koji su prvi razred završili u drugim mjestima Hrvatske, a školovanje odlučili nastaviti u svom zavičaju.

Redovna nastava je započela 9. rujna 1924. godine a u komentarima te prve školske godine upravitelj Mamula nalazi riječi pohvale za upisane učenike koji su vrlo redovito polazili nastavu, ali ističe i poteškoće oko samog nastavnog rada koji je otežan činjenicom da nastavnički kadar još uvijek

nije bio kompletan pa je zbog premalenog broja nastavnika bilo promjena u rasporedu. No, usprkos tim poteškoćama svi predviđeni ciljevi su ostvareni i svi značajni datumí obilježeni. Krajem školske godine - točnije 17. lipnja 1924. godine - organizirana je i prva srednjoškolska ekskurzija. Pod vodstvom upravitelja škole i ostalih nastavnika naučnu ekskurziju preko Homera na Zeleni vir gdje su pogledali električnu centralu "poduzeli" su svi učenici. Nakon Zelenog vira išlo se na željezničku stanicu u Skradu pa vlakom do Vrbovskog u posjet tamošnjoj tvornici šibica. Školska je godina završena na Vidovdan uz "svečano predavanje o značenju tog dana za naš cjelokupni narod".

Da je rad u prvoj školskoj godini bio dobar pokazuju i potpisi oblasnog nadzornika Skendžića te oblasnog školskog inspektora Štefanca koji su u tijeku nastavne godine posjetili delničku višu pučku školu.

Iz podataka Školskog ljetopisa saznajemo i niz pojedinosti o uposlenima i nastavnom kadru te o odlukama tadašnjeg državnog ministra prosvjete. Tako u zapisu pod naslovom "Važnije naredbe školskih vlasti" saznajemo i to da su prvi "pravi učitelji" u ovoj školi bili Vladimir Krpan i njegova supruga Eugenija, a na dužnost u delničku školu došli su iz trgovačke škole u Mostaru! No, bračni par Krpan u Delnicama će se zadržati samo do siječnja 1925. godine kada će, ponovo dekretom prosvjetnog ministarstva, biti premješteni u građansku školu u Gračac.

Od ostalih "pravih učitelja" kako je tada glasio njihov naziv, te prve godine u Delnicama nailazimo još na imena Zore Segher, Štefanije Cík, Bogumile Janjanin te Bosiljke i Jelene Purkarević. Prvi upravitelj bio je Vladimir Krpan a po njegovu odlasku zamjenjivala ga je Bogumila Janjanin, da bi Ministarstvo prosvjete 27. travnja za upravitelja postavilo Savu Mamulu, svršenog slušača više pedagoške škole u Zagrebu.

Od značajnijih događaja te prve školske godine svakako valja istaći i datum 6. listopada 1924. godine kada su odlukom Ministarstva prosvjete (broj 49919) sve više pučke škole dobile naziv *g r a đ a n s k e š k o l e*. Isto tako odlukom od 3. prosinca 1924. godine uveden je u sve građanske škole niži tečajni ispit ili popularna mala matura.

Školski ljetopis za prvu godinu ne govori ništa o uspjehu prvih učenika delničke građanske škole pa je logično pretpostaviti da je prva srednjoškolska godina u Delnicama s uspjehom privedena kraju.

PUT DO PRVIH GENERACIJA MATURANATA

1925/26. - visoki kriteriji

Kvaliteta bilo koje škole najbolje se ocjenjuje kroz rezultate učenika završnih razreda, odnosno maturanata, a sposobnost postojanja škole također se može procjenjivati kroz njene maturante. Na put stvaranja prve generacije delničkih maturanata krenulo se već druge školske godine koja je već upisnim rezultatima pokazala da nastavnici delničke škole poštuju prilično visoke kriterije. Naime, u drugi je razred upisano 50 učenika što znači da je čak 15 učenika palo prvi razred! U treći razred upisano je 19 učenika (petero je palo godinu). Ovakvo pokazivanje visoke zahtjevnosti urodilo je i manjim upisom u prvi razred - točnije upisalo se 35 učenika što je za 30 manje no prošle godine! No, bez obzira na to delnička je srednjaškolska ustanova prvi put brojila više od 100 učenika - bilo ih je te 1925/26.-104.

Uz podatke o broju upisanih Školski ljetopis za 1925/26. godinu donosi i niz zaista zanimljivih podataka koji jasno predočavaju početnu živost mlade školske sredine. Tako je 14. studenog održana zabavna večer u tijeku koje su prisutni mogli uživati u koncertu i predstavi učenika škole! Također, na kraju školske godine i to u razdoblju od 28. - 30. lipnja priređena je izložba muških i ženskih ručnih radova i crteža koja će postati tradicionalna!

A da su učenicima u njihovim nastojanjima da što aktivnije sudjeluju u životu svog mjesta i šire okolice pomagali i nastavnici, svjedoče i podaci o ekskurzijama. Tako je 17. travnja održana naučna ekskurzija prigodom koje su učenici posjetili lovačku izložbu u Zagrebu, a 4. lipnja učenici drugog razreda išli su na ekskurziju u Primorje (Crikvenica, Kraljevica, Sušak, Rijeka) da bi tjedan dana kasnije, točnije 10. lipnja učenici prvog i drugog razreda posjetili prekrasna Plitvička jezera. Zapis o ponašanju učenika na tim ekskurzijama govori dovoljno: "Na svim tim ekskurzijama vladali su se učenici vrlo disciplinirano pa su im nastavnici mogli s uspjehom protumačiti geografsku historijsku i ekonomsku važnost svakog pojedinog mjesta i kraja." (Spomenica, strana 11)

Kao zanimljivost iz rada ove školske godine svakako valja navesti i činjenicu da gotovo puna tri tjedna - u razdoblju od 29.03. - 19. 04. - nije bilo nastave radi pojave "škerleta"!

Posebna priča ove druge školske godine Građanske škole Delnice vezana je uz obilježavanje prigodnih datuma i posebna, takozvana prigodna predavanja. Iz popisa spomenutih manifestacija jasno je uočljiva politička težnja ka odnarođivanju Hrvata od svog nacionalnog bića i želja da se raširi jugoslavenstvo. Tako se ime hrvatskog naroda ne spominje ni jednom, a sva predavanja i praznici vezani su uz srpske, crnogorske ili slovenske teme ili pojedince!

6. travnja neradom slave rođendan kralja Aleksandra, nasljednika Petra, a 27. siječnja proslavljen je i praznik Svetog Save i bit će slavljen sve do početka II. svjetskog rata!

Predavanja van okvira nastavnih sati vezana su uz ove teme: 21. rujna o Njegošu, 10. listopada o Koruškoj i Koruškim Slovencima, a 4. veljače o Strossmayeru i njegovim idejama jugoslavenstva. Naravno, kod Strossmayera se ni u jednom trenutku ne spominje da je riječ o hrvatskom svećeniku!

Indoktrinacija srpstvom i jugoslavenstvom pojačavat će se iz godine u godinu pa će svaki Školski ljetopis uredno izvještavati o praznicima svetog Save i sličnim "normalnim" temama.

Prvi maturanti - 1926/27.

U trećoj školskoj godini Građanska škola Delnice dat će i prvu generaciju maturanata. Istina, to neće u potpunosti biti pravi delnički maturanti jer je riječ o učenicima koji su delničku školu krenuli od drugog razreda dok su prvi završili u nekom drugom mjestu. Početkom školske 1926/27. u četvrti je razred upisano 20 učenika, a prvi završni ispit održan je 14. i 15. lipnja uz prisustvo oblasnog inspektora Antona Štefanca. Nažalost, Spomenica ne donosi nikakve brožčane ili pismene podatke o rezultatima te prve mature!

No, zato brojčani podaci o upisu svjedoče kako je delnička građanska škola već na prilično čvrstim nogama. U prvi se razred upisalo 47 učenika, u drugi 31, treći 40 i četvrti 20. Ukupno to je 138 učenika što je zaista broj vrijedan pažnje.

Nastava je održavana redovno uz izuzetak razdoblja od 25. veljače do 1. ožujka kada je zbog epidemije gripe nastava bila obustavljena, a značajan je podatak da je dotadašnji upravitelj Savo Mamula premješten u Višu pedagošku školu u Zagrebu, a novi je upravitelj postao Vjekoslav Ličanin.

Od zanimljivosti svakako valja istaći odluku škole da od siječnja 1927. godine uvede obavezu nošenja đачkih kapa! Kad je pak riječ o predavanjima i praznicima, pažnju privlači predavanje koje je održano 1. listopada, a glasilo je : "O značenju Kajmakčalanske bitke" (!). Zanimljivo je da je 30. travnja prvi put proslavljen dan Zrinskih i Frankopana koje tadašnji upravitelj naziva "narodnim mučenicima", ali ne želi ili ne smije reći kojega su to naroda oni bili mučenici!

29. lipnja 1927. godine održan je u crkvi svečani Te Deum nakon čega su učenicima u školi podijeljene godišnje svjedodžbe što je bio i znak završetka te školske godine.

1927/28. - prvi pravi maturanti

Prvi pravi delnički maturanti bili su oni iz generacije koja je 1927/28. privela kraju svoje četverogodišnje školovanje. U prvi razred godine 1924/25. upisalo ih se 65, a do kraja školovanja došao je 31 učenik od čega će njih 30 s uspjehom i maturirati. Čak 17 polaznika maturu će položiti ocjenom odličan! Njih 11 postići će dobar uspjeh, a dvoje dovoljan. Zanimljivo je, dakle, da nije bilo ni jedne vrlo dobre ocjene!

Završni ispiti održani su 23. lipnja 1928. godine, a svi učenici koji su s uspjehom maturirali za nagradu su postali sudionicima u ekskurziji na Bled.

KRAJ DVADESETIH

Nakon što je prva prava generacija delničkih maturanata svoje školovanje privela kraju bilo je očigledno da škola ovakvog tipa u Delnicama ima svoju budućnost i razloge postojanja. To se potvrdilo i u slijedećim godinama drugog desetljeća koje su donijele rast broja učenika, pojačani interes mladeži iz drugih, okolnih mjesta za školovanje u Delnicama te smanjenje problema fluktuacije nastavnika. Tako upravo za Školsku godinu 1928/29. tadašnji upravitelj

Vjekoslav Ličanin po prvi put navodi točan popis nastavnika koji su radili u delničkoj Građanskoj školi i koji će, u većini slučajeva, nastaviti raditi u ovoj sredini i sljedećih godina.

Također je već tada, nakon svega četiri godine rada škole, jasno da škola nije samo delnička već s pravom postaje mjesto gdje će školovanje nastavljati i mladi iz Fužina, Ravne Gore, Skrada, Mrkoplja, Brod Moravica i ostalih goranskih mjesta. Tako je u školskoj godini 1929/30 zabilježen po prvi put i brojčani odnos Delničana i onih iz drugih mjesta. Delničana je 38, a iz ostalih mjesta dolazi 31 učenik što dovoljno pokazuje koliki značaj i za ostala goranska mjesta ima ova ustanova.

Napokon, i zapisi vezani uz ekskurzije i izlete pokazuju da Građanska škola Delnice u sve većoj mjeri postaje respektabilna školska ustanova. Tako već 1928/29. učenici četvrtog razreda odlaze na izlet u Dalmaciju, a prvaši u Zagreb. Godinu kasnije ekskurzija će obuhvatiti ponovo Dalmaciju, ali ovog puta i Bosnu! Organiziranje ovakvih putovanja svjedoči ne samo želju Gorana da iziđu iz svojih šuma već su svakako i velik doprinos rasta kulturološke svijesti svakog pojedinog učenika obuhvaćenog ovim ekskurzijama.

No, bez obzira na sve zaista hvale vrijedne pokušaje tadašnjih prosvjetnih radnika da u što većoj mjeri podignu razinu kvalitete školovanja mora se reći da su tipični goranski vremenski uvjeti vrlo često ometali primjeren trud i rad

nastavnika i učenika. Može se to uočiti iz zapisa iz školske godine 1928/29 iz kojeg saznajemo da je zbog velike zime škola bila zatvorena punih 11 dana (od 11. do 23. veljače) što se odrazilo ne samo na nastavni proces već i na životni standard siromašnijih učenika pa je, navodi se u Spomenici: "...poduzeta je bila akcija od strane crkve za pomoć siromašnoj djeci u hrani i odjeći... ponovo je bila otvorena školska kuhinja, a sabranim siromašnim učenicima kupilo se nekoliko odjevnih predmeta."

Poteškoća je, dakle, bilo - ali postojanje škole više nije dolazilo u pitanje i ona će čvrstim i solidnim temeljima ući u treće desetljeće dvadesetog stoljeća.

TRIDESETE

Tridesete će Građanskoj školi Delnice donijeti daljnje učvršćenje temelja i razvoj na svim područjima pa će ova ustanova u sve većoj mjeri zauzimati bitno mjesto u životu mjesta i šireg područja. U prosincu 1931. godine tadašnja će država objaviti zakon prema kojemu se Građanskim školama napokon priznaje rang srednjih škola. Obzirom na dotadašnje rezultate i očiglednu kvalitetu delničke škole ona će bez ikakvih poteškoća steći i taj status pa se od te 1931. i službeno vodi

kao srednjoškolska ustanova iako je to već i prije, točnije od samog postojanja, bila.

Ono što delničku školu krasí u početku njena rada i što izaziva poštovanje školskih vlasti svakako su kriteriji kojih se delnički nastavnici drže. Znanje i rad cijene se iznad svega i onaj tko nije u stanju odgovoriti zahtjevima školovanja teško će preći u viši razred. Najžešća selekcija je na početku školovanja - u prvom razredu kojeg je , na primjer, u školskoj godini 1931/32. upísalo 42 učenika, a završilo polovica - samo 21. Druga polovica je pala godinu. Slične brojke, iako ne tako drastične, nalazimo i u kasnijim godinama, a da visoki kriteriji donose dobro pokazuje i činjenica da nakon završene delničke škole niz učenika nastavlja školovanje na visokoškolskim ustanovama o čemu svjedoči zapis iz školske godine 1932/33. gdje se kaže da je od svršenih učenika školovanje nastavilo dvoje na tehničkoj, a troje na trgovačkoj školi u Zagrebu.

Tridesete će donijeti i pojavu školskog liječnika - bio je to dr. Forembacher, zahvaljujući kojemu će u već ranije spomenuta predavanja kojima je cilj bio prvenstveno politički i ideološki ući i teme vezane uz higijenu i zdravstvo, pogotovo o suzbijanju TBC-a - bolesti koja je u to vrijeme bila izuzetno raširena i opasna. Naravno, naslovi ostalih predavanja danas mogu izmamiti osmijeh, ali i pojačati spoznaju o želji tadašnjih vlasti da se uništi sve što ima veze s hrvatstvom, a glorificira i pohvali sve što miriše srpski. Zbog toga se i dalje

redovno slavi dan svetog Save i raznih "prestolonaslednika", a u ta redovna "punjenja glave" ubacuju se predavanja o Kumanovskoj bici, životu i radu Zmaja Jove, Vuku, P. P. Njegošu, 130-oj godišnjici Karađorđevog ustanka, Ligi naroda, poljsko - jugoslavenskoj uzajamnosti... Nigdje, nažalost, ni traga, o recimo jednom Šeni, Kranjčeviću, Novaku i ostalim hrvatskim velikanima koji za hrvatski narod imaju sigurno veći značaj od u predavanjima obrađenih zmajeva i vukova.

1934 / 35.

Školska 1934/35. značajna je po tome što je riječ o prvoj jubilarnoj godini u povijesti delničke Građanske škole. Riječ je, naravno o desetoj godišnjici rada i postojanja ove ustanove. Taj datum obilježen je prvenstveno kroz završnu školsku svečanost koja je bila bogatija i svečanija od sličnih ranijih, a pripremljen je i posebni program koji je izveden 6. lipnja 1935. godine i to ne samo za učenike i nastavnike već i za roditelje te ostalo pučanstvo. Iz sadržaja programa vidljivo je da su učenici pokazali svoje fizičke ("proste i ritmičke vježbe učenika, ritmičke vježbe učenica, vježbe svećenika") i umne sposobnosti (recitacije pjesama koje su se tada nazivale "deklamacije"). Na taj način su polaznici delničke škole i

putem vannastavnih oblika aktivnosti pokazali svoje znanje i zrelost obilježivši prvih deset godina postojanja svoje škole.

Uz ovu priredbu u tijeku te 1934/35. bit će još zanimljivih i za povijest važnih događaja. Najznačajniji je onaj koji je i odgodio početak školske godine a vezan je uz atentat na Aleksandra I. Učenici su o smrti vladara obaviješteni dan nakon atentata, a "13. 10. održana je žalobna svečanost u crkvi kojoj su prisustvovali svi učenici i nastavnici, pa zatim komemoracija, a od 15- 18. listopada škola nije radila u skladu s tugom zemlje".

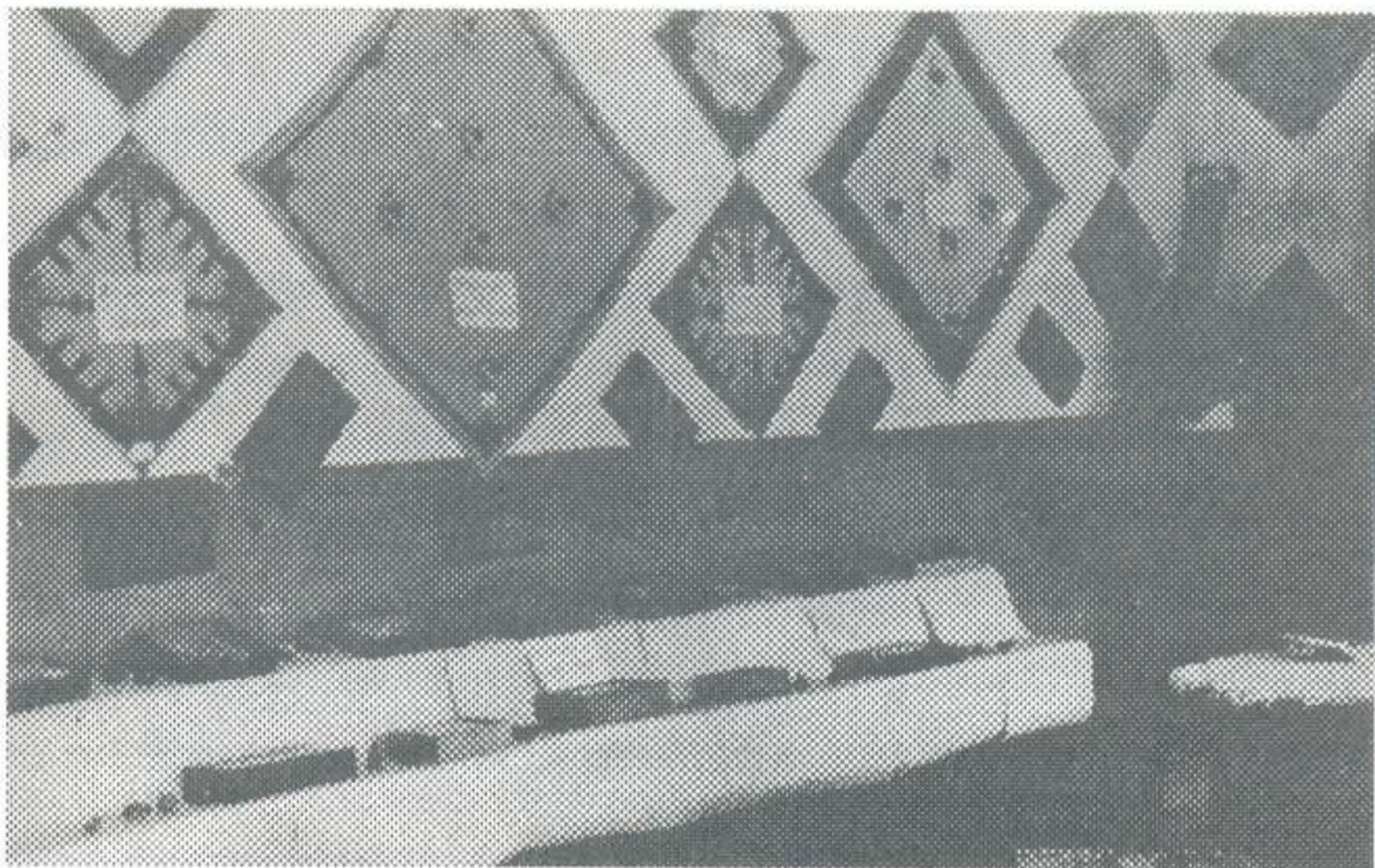
Vjerojatno pod utjecajem straha od buđenja nekih srpstvu ne previše milih ideja nakon smrti Aleksandra ponovo se sve jače inzistira na jugoslavenskim sadržajima pa će tako 17. travnja 1935. biti održana i svečana akademija povodom proslave sto godišnjice ilirskog preporoda. Iako će u programu biti zastupljeni hrvatski autori (što je i normalno jer ilirizam i jest najjači bio u Hrvatskoj) - odabir njihovih tekstova bit će takav da će se opet isticati srpstvo. Tako se iz bogatog Preradovićevog djela uzima umjetnički nevrijedan trenutak iz Marka Kraljevića "gdje Stevan govori sakupljenom narodu"!

Iz svega navedenog lako je zaključiti da je deseta godišnjica rada Građanske škole Delnice bila obilježena priredbama i aktivnostima koje su s jedne pokazale zrelost i sposobnost te školske sredine, a s druge strane sadržajem života i rada posvjedočile o vremenu u kojem su nastale.

Najstarije fotografije u Spomenici vezane su uz izložbu učeničkih radova priređenu za desetogodišnjicu postojanja škole.

Izložbeni radovi pokazuju zanatsko umijeće koje je danas teško zamislivo.

DRUGA POLOVICA TRIDESETIH - JAČANJE HRVATSTVA

Obilježavanje desetogodišnjice uspješnog rada kao da je donijelo i obavezu daljnjih napora i uspjeha, a upravo to događat će se u okviru delničke škole sljedećih godina. Tako će odlukom ministarstva od 1935/36. školske godine ova škola dobiti i zanatsko - industrijski pravac što će svakako značiti jačanje zanimanja za školovanje u ovoj ustanovi. Isto tako odlukom ministarstva prosvjete, a po preporuci i prijedlogu Nastavničkog vijeća škola je od 4. veljače 1936. godine dobila naziv Državna mješovita građanska škola dr. Franje Račkog, čime je odano priznanje znamenitom povjesničaru i akademiku, prvom predsjedniku JAZU, Fužinarcu Franji Račkom.

Iste te 1935/36. bit će nabavljen veći broj knjiga i priručnika, a dio će biti dobiven i kao poklon što znači da je i okolina počela cijeniti rad i uspjehe škole. Napokon, 13. lipnja 1936. održana je opet zajednička školska svečanost s posebnim programom što je značilo da će tradicija školskih priredbi, početa na desetu godišnjicu škole, biti nastavljena svake godine bez obzira na to radi li se o jubilarnoj ili običnoj godini.

Štoviše, učenici i nastavnici škole organiziranjem raznih priredbi i u tijeku same školske godine pokazat će nam ne samo želju za širenjem i jačanjem kulture i obrazovanja u

svom kraju već će kroz taj oblik aktivnosti pomagati sami sebi i svojoj školi.

Tako će u tijeku školske godine 1936/37. biti održana Nikolińska večer, školska priredba koja će poslužiti za sakupljanje sredstava kojima će biti nabavljen alat za školsku radionicu koja je otvorena u prosincu 1936. godine za potrebe zanatsko - industrijskog smjera.

Istodobno u školi je sve vidljivija briga za zdravlje učeničke populacije. U školskoj godini 1935/36. učenici će čak 4 dana boraviti u Zagrebu na izložbi o zdravstvu, a u tijeku te godine školski liječnik dr. Forembacher održat će i predavanje o tifusu koja će biti praćena filmskim prikazivanjem! Visoku svijest i potrebu tadašnjeg školskog liječnika za zdravljem mladih svjedoči i opaska pri kraju spomeničkog zapisa iz 1935/36. gdje se konstatira kako je fizički razvoj djece dosta slab te se opaža veliki broj slabe ishranjenosti i rahitisa.

Kraj tridesetih donosi napokon i bujanje osjećaja hrvatstva i pokušaje da se to hrvatstvo i iskaže. Istina, proslava vezanih uz jugoslavenske datume bit će i dalje (dan svetog Save čak je i u siječnju 1941. još uvijek bio praznik koji se morao slaviti u školi!), a i predavanja će dalje obrađivati prosrpske i projugoslavenske teme i autore, ali će se sve češće čuti i pokoja o hrvatskoj povijesti i hrvatskim mučenicima. Vrhunac će svakako biti školska 1939/40. kada su napokon vannastavni sadržaji vezani uz predavanja i proslave u većoj mjeri okrenuti Hrvatskoj. Obilježen je dan smrti Antuna

Radića, proslavljen rođendan braće Radić, držano predavanje o značenju Zrinskih i Frankopana za hrvatsku povijest, govoreno o hrvatskoj enciklopediji...

Tako će i škola osjetiti dah novog vremena, a nagovještaj dramatičnih zbivanja drugog svjetskog rata bit će vidljiv i iz sve češćih prekida nastave (1939. nije se radilo desetak dana u rujnu i tjedan u prosincu), nedostatku inače redovnih školskih inspekcija (prestali su školske godine 1936/37.) te izostanku učeničkih ekskurzija koje su već od 1933/34. svedene na užu zavičaj i Hrvatsko primorje ili pak u potpunosti ukinute kao što je to bilo 1939/40.

Tradicionalne školske priredbe kojima se označavao kraj školske godine bile su iz godine u godinu sve kvalitetnije a fotografije iz 1935/36 pokazuju s koliko žara su u takvim prilikama nastupali učenici.

DRUGI SVJETSKI RAT

Prva ratna godina - 1941. - nije počela loše. Naprotiv, u prvi razred Državne mješoviti građanske škole dr. Franje Račkog upisano je čak 94 učenika što je za vrijeme prije rata itekako velika brojka. Nastava je u toj posljednjoj godini Kraljevine SHS išla svojim tijekom sve do 10. travnja i osnivanja NDH. Novi ministar bogoštovije i prosvjete nove države naredio je da se, bez obzira što se radilo po, novoj državi, neprimjerenom programu, školska godina ipak privede kraju. Na kraju školovanja te su školske godine svi učenici dobivali posebne svjedodžbe u spomen osnutka NDH. Te su im svjedodžbe podijeljene 13. lipnja 1941. na imendan dr. Ante Starčevića. Istog su dana svi učenici prisustvovali službi božjoj, "a iza toga krugovalnom prijenosu govora ministra nastave doktora Mile Budaka."

Obzirom na rat i sve ostale probleme novoostvarene države školske su svjedodžbe bile posebne - na njima nije bilo upisanih ocjena već samo podaci o učeniku i uspješnom zavšetku škole. Prilikom dobivanja svjedodžbi učenici su bili podijeljeni u tri grupe: one koji su odmah dobili takvu svjedodžbu, one koji su je dobili nakon ispita i one koji je nisu mogli dobiti. Točnijeg pojašnjenja ovakve podjele, Vjekoslav Ličanin koji je i dalje ostao upravitelj, nije dao pa samo

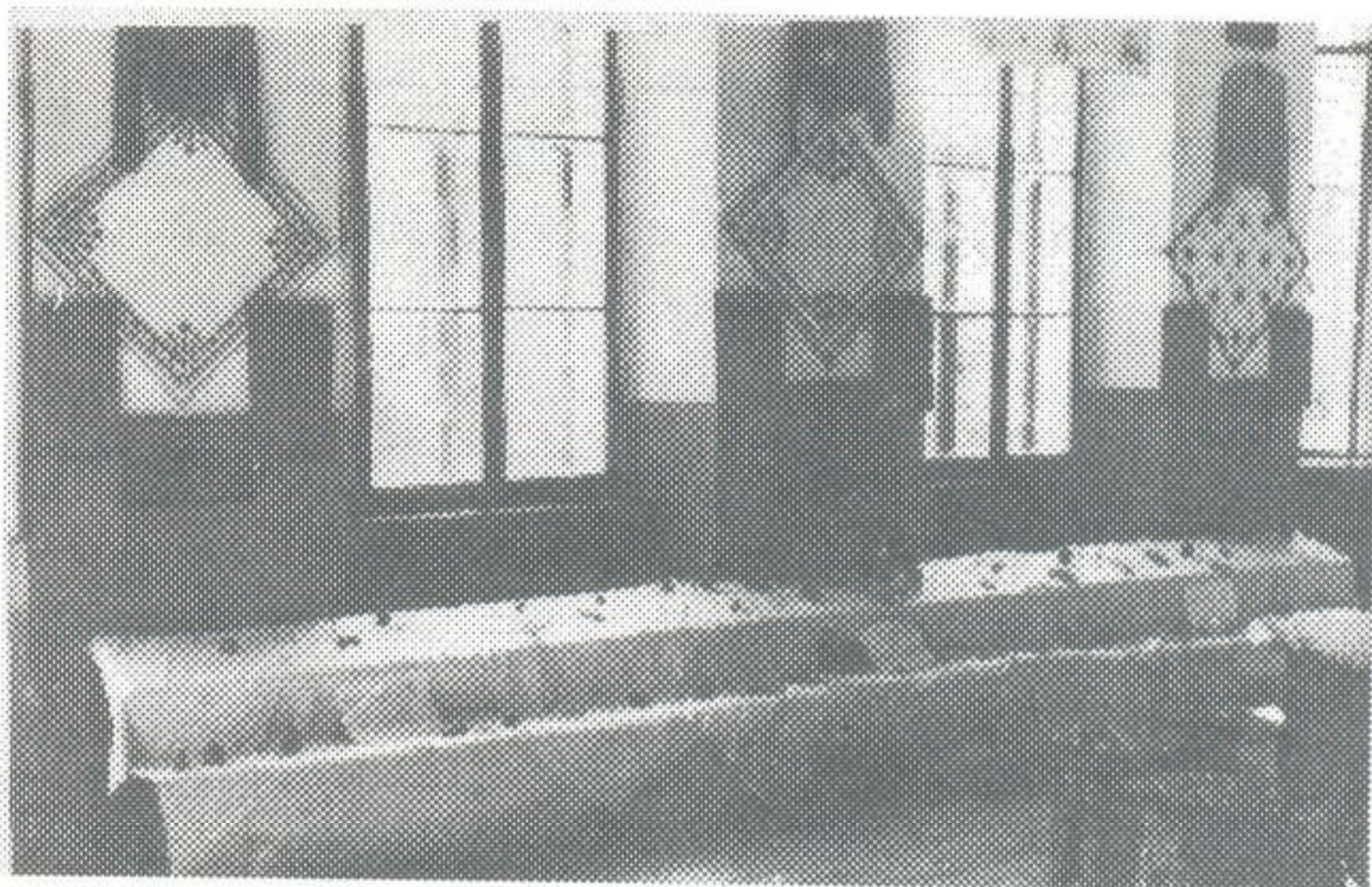
možemo nagađati da li su razlozi ove podjele bili prosvjetne ili političke naravi.

Iako 1941.godine rat već naveliko bijesni Europom, u Delnicama će redovna školska godina ipak početi iako s određenim zaostatkom (22.rujna bio je prvi školski dan). Nastava će biti održavana u prostorijama mjesne pučke škole i to od 13 sati nadalje jer će ujutro tu raditi pučkoškolci. Razlog premještenja u zgradu druge škole je taj što je u zgradi Državne mješovite građanske škole boravila talijanska vojska.

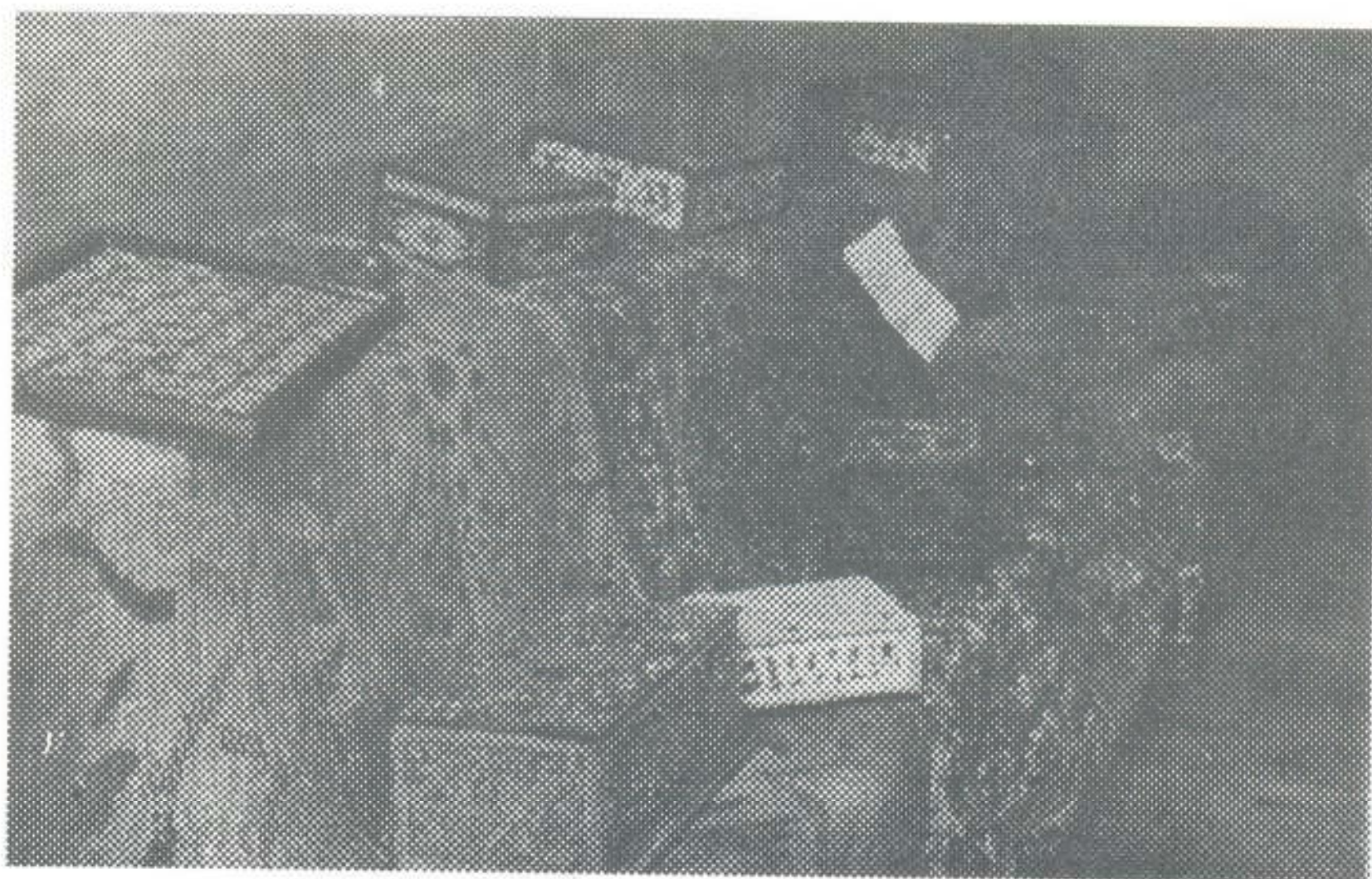
Sve će se to, što je i prirodno, odraziti na normalan školski rad pa će radi pomanjkanja nastavnika škola u siječnju biti organizirana svakog drugog dana i takav način rada trajat će sve do 15. ožujka kada se stanje ponovno, ako se to uopće može reći, normaliziralo. Zbog svih spomenutih poteškoća nastava je privedena kraju tek 15.srpnja, a znatan broj onih učenika koji nisu mogli polaziti nastavu redovito imali su mogućnost da od 20 - 28.srpnja polažu za tu priliku organizirani razredni ispit.

Međutim, baš u to predviđeno vrijeme došlo je na području Delnica i okolice do žestokih borbi pa je u prekidu bio svaki saobraćaj između Delnica i okolnih mjesta što je uvjetovalo posljedicu da je od 54 učenika prijavljeno za razredni ispit provjeri znanja pristupilo samo njih sedmero. Općenito gledavši cijela 1941/42.bila je do tog trenutka najkritičnija i najteža godina u povijesti delničke građanske škole.

Zbog ratnih zbivanja učenici iz Skrada, Brod Moravica i Kupjaka prestali su dolaziti već od listopada, Fužinari, Ličani i Zlobinjar i odustali su u ožujku 1942. Dodaju je se tome i velike mećave u veljači koje su također ometale nastavu onda je jasno da se ova školska godina teško može proglasiti uspješnom. Da stvar bude još i gora škola je i opljačkana. Naime, nakon što su prostore srednje škole zauzeli talijanski vojnici sve vrednije stvari škole, učila, pomagala i sav fond knjižnice smješten je u općinsku zgradu. No, nakon odlaska vojske ništa nije pronađeno!

*Uprkos ratu učenici su i 1942 - točnije 26. i 27. srpnja
te godine, priredili izložbu svojih radova!*

1942/43 - GODINA NAJVEĆE KRIZE

Problemi koji su mučili delničku srednju školu u protekloj ponovili su se i pojačali i u ovoj školskoj godini. Upisi su obavljeni vrlo kasno (19.do 21.kolovoza), a i nastava je počela vrlo neobičnog datuma - 26.kolovoza! Ovaj pokušaj da se ranijim početkom izbjegnu kasniji zaostaci već je krajem rujna izgubio značenje jer je škola bila zatvorena deset dana - istina, ne zbog rata već zbog opasne epidemije guše!

No, na ratne probleme nije dugo trebalo čekati. Talijanska vojska ponovno je čest gost školskih prostorija pa delnički srednjoškolci "gostuju" ili kod mladih pučkoškolaca ili pak po sobama općinskog poglavarstva. Obuka se vrši na sljedeći način: jednog dana u školu idu učenici 1. i 2. razreda, a sljedeći dan na redu su oni stariji iz 3. i 4. razreda. Prvo polugodište završava tek 28. veljače, a kraj školske godine opet je polovinom srpnja. Naravno, nikakvih školskih priredbi nije bilo, a valja spomenuti i tužan podatak da po prvi put u povijesti ove godine nije bilo ni tradicionalne prigodne učeničke izložbe ručnih radova, crtarija, pismenih radova...

Ipak, bez obzira na sve probleme zbog kojih je ova 1942/43. sigurno najkritičnija godina u povijesti delničke srednje škole, školska je godina privedena kraju. Broj od 149 polaznika (od toga 53 upisana u prvi razred!) pokazuje da rat nije umanjio zanimanje za školu. Štoviše, školovanje je možda

predstavljalo i određenu mogućnost zaštite - bar za mušku djecu koja su na taj način ipak mogla lakše izbjeći ratna stradanja.

DRAMATIČNA 1943/44.

Ako je prethodna godina bila najkritičnija u povijesti delničkog srednjoškolskog obrazovanja onada je ova 1943/44. svakako najdramatičnija o čemu svjedoči i količina zapisanih podataka koji su, što je očigledno, unošeni u knjigu u novom, socijalističko - komunističkom ozračju pa se itekako ponovo osjeća dah "ideološke ispravnosti." Vjekoslav Ličanin, čovjek koji je uspio ostati upravitelj i u Kraljevini SHS i u NDH ostao je na istom mjestu i u novoj državi, a na početku svog zapisa obrušit će se na talijanske okupatore i kaže: "Škola im je bila trn u oku i svakom zgodom tražili su način kako da je zauzmu da ne bi mogla raditi...već prvog dana zauzeli su sve prostorije, porazbijali i uništili klupe i drugi namještaj upotrijebili za svoju bolnicu."

Srednja škola nastavu je održavala u osnovnoj školi no ni tamo nastava ne bi trajala dugo jer su Talijani svaka dva mjeseca zauzimali i te prostore pa je nastava zaista često bila prekidana. Na kraju je i osnovana škola bila deložirana i tamo smješteni talijanski vojnici koji su tu i ostali sve do

8.rujna 1943. i svog "slavnog odlaska" kako cinično navodi Ličanin. U podrobnijem opisu događaja koji su se tog dana zbivali u Delnicama nesumnjivo ima duhovitosti, a svakako je pređen prag one tipične činovničke zanimljivosti. Tako Ličanin kaže: "No, 8. rujna nastade u mjestu strahovita pucnjava, narod se skrivao, razbježao... svi su mislili da partizani napadaju, a to su samo Talijani slavili kraj rata pucnjavom i povicima "Finita la guerra." Devetog rujna su se pokupili i otišli, ali samo do Fužina gdje ih je dočekala skupina partizana i razoružala."

Odlazak Talijana baš se poklopio sa uobičajenim početkom školske godine o čemu će brigu voditi i predstavnici nove vlasti, partizani, koje je "mjesto veselo dočekalo... bilo ih je šaka, preuzeli su odmah vlast i prvo im je bilo da se škola odmah uredi i počne rad u njoj." S partizanima ili bez njih, činjenica je da je ubrzo provedeno i uređenje školske zgrade (čišćenje, bijeljenje) te je 27. rujna nastava počela! Dakle, školska godina ni ovaj put nije izgubljena! Štoviše, školi su dodijeljene i dvije učiteljice jer je nastavnika bilo malo, a obzirom da nije bilo ni novog nastavnog programa, odlučeno je da se radi po starom! Upravo ovaj podatak svjedoči da je želja za obrazovanjem i školovanjem mladih naraštaja bila kod Gorana izraženija od političkih opredjeljenja i ideja. Jer, prihvatanje "starog" programa znači da je ispred političkih ciljeva želja za naobrazbom!

Međutim, oduševljenje početkom nove školske godine splasnulo je već prvih dana listopada jer 8. listopada u Delnice stižu Nijemci i ostat će tu do kraja studenoga ali neće, poput svojih prethodnika Talijana, ometati nastavu. Štoviše, škola će i u vrijeme njihova boravka u mjestu nastaviti s radom!

Stoga će po povlačenju Nijemaca školovanje biti nesmetano nastavljeno, a već početkom prosinca delnička će srednja škola dobiti novi naziv - Niža srednja škola Delnice te novi nastavni program koji će nositi komunistička obilježja. Da bi školstvo ispravno radilo nova "narodna" vlast pobrinut će se već u siječnju 1944. godine kada je održana konferencija svih prosvjetnih radnika Gorskog kotara kojoj su prisustvovali i svi nastavnici ove škole, a potom je održan sastanak tih nastavnika s delegatima ZAVNOHA koji su ih *i n s t r u i r a l i* o novom nastavnom programu u okviru kojeg su neki predmeti ukinuti, a neki (na primjer ruski jezik) uvedeni.

Nakon svih tih, jasno je kakvih, instrukcija počela je nastava u drugom polugodištu koje će, ipak, u odnosu na prvo, donijeti niz poteškoća. Prvi problemi dogodili su se 7. veljače kada je zgrada bila oštećena prilikom bombardiranja, a najveći problemi nastali su u vrijeme uskršnjih praznika koje je tadašnja vlast poštovala. Uz praznike, naime, krenula je i žestoka njemačka ofenziva "koja je već prvog dana u opasnost dovela i školsku zgradu koja je planula kao i cijela

Supilova ulica. Gotovo pola mjesta bilo je porušeno i popaljeno... Ne ostade ni jedna kuća da nije pretrpjela bilo kakvog oštećenja...narod se razbježao u obližnja sela kod rođaka, a netko i po barakama, po šumi i željezničkim vagonima željezničke postaje... tek nakon mjesec dana počeli su se neki vraćati, a većina je vraćala samo noću ili kišnim danima.Naravno, u teškim uvjetima nitko nije ni pomišljao na nastavak u školi."

Uništenje školske zgrade primoralo je općinske vlasti da nakon smirenja ratnih aktivnosti razmisle o organiziranju nastave i dovršetku školske godine na nekom drugom mjestu. Zahvaljujući tom trudu ni ova školska godina za delničke srednjoškolce neće biti izgubljena! Nastava je održavana u, na brzinu sagrađenoj baraci u Hrvacima nedaleko Delnica (bilo je to 30. svibnja 1944.) i uz dva prekida zbog neprijateljskih napada završena 12. srpnja 1944. i to mitingom i službom božjom(!) u Marija Troštu.

Naravno,za one učenike koji nisu mogli zbog ratnih prilika pohađati nastavu provedena je takozvana privremena klasifikacijska ocjena kako ne bi izgubili godinu.

I tako je kraju privedena još jedna dramatična ratna godina kojoj kao najveću zaslugu svakako treba pripisati to što je uopće privedena kraju jer su uvjeti zaista bili teški.Zanimljivo je istaći i to da je u samom tijeku školovanja još vidljiva popustljivost novih vlasti prema tradiciji naroda ovog kraja, ali su već jasne i naznake novog "crvenog"

razdoblja. Tako u okviru nove školske godine delnički školarci mogu slobodno slaviti uskrsne i božićne praznike što je za svaku pohvalu, ali se istodobno školske vlasti odlučuju i na proslavu dvadeset i šeste godišnjice Crvene armije!

1944/45 - POSLJEDNJA RATNA ŠKOLSKA GODINA

Upornost ljudi vezanih uz delničku srednju školu i njihove želje da pod svaku cijenu i bez obzira na teške uvjete osiguraju nastavak rada škole zaista je za svaku pohvalu jer je nastava u ovoj ustanovi osigurana tijekom svih, pa i ovih ratnih godina. Nakon što su "pregrmjeli" vrlo teške 42/43. i 43/44. u novoj 1944/45. (inače jubilarnoj dvadesetoj godini postojanja škole) ipak je bilo nešto lakše iako se dah rata povremeno osjetio na goranskom području, a time i u radu ove školske godine. Njemački su vojnici još uvijek držali položaje u Ogulinu i bliskom Zlobinu tako da je ratna opasnost i te školske godine bila nešto prirodno ali je, bez obzira na to, škola ipak počela s radom i to, rekli bi na vrijeme, 18. rujna. Broj od 163 učenika koji te godine pohađa nastavu zaista je impresivan, a i podatak da je u prvi razred upisano 64

učenika također svjedoči o opredijeljenosti mladih Gorana za školovanje bez obzira na uvjete. Nastava se te godine održava u zgradi bivšeg kotarskog suda u Delnicama, a nove vlasti imaju itekako povjerenja u delničku školsku sredinu jer pretvaraju dotadašnju nižu gimnaziju u potpunu gimnaziju pridruživši joj i prvi tečaj učiteljske škole, takozvanu preparandiju! Uz sve to otvoren je i internat u koji je smješteno 33 učenika koji nisu bili stanovnici ovog područja. Po svemu, dakle, Delnice su još u tijeku samog drugog svjetskog rata postajale snažno srednjoškolsko središte u kojem je bilo mjesta i za učenike iz drugih krajeva Hrvatske. Ovakva odluka školskih vlasti djelomično je bila donesena i zbog relativne sigurnosti ovog područja, ali zasigurno ponajviše zbog solidnih, čak i izuzetno dobrih rezultata koje je ovaj kraj na području školstva u razdoblju od dvadeset godina ostvario! Mada je u toj odluci da se upravo u Delnicama otvori preparandija i internat bilo i političkih motiva, sigurno je da su osnovni razlozi ipak bili profesionalni, dakle pedagoške naravi i imali temelje u dotadašnjim uspješnim rezultatima postojanja srednjoškolskog obrazovanja na ovom području.

Naravno, i ova školska godina bit će puna prekida zbog ratnih aktivnosti, a posljednji prekid bit će onaj u travnju 1945. nakon kojeg će njemačka vojska u potpunosti napustiti ovaj kraj. Rad u samoj školi bit će otežan zbog pomanjkanja knjiga i drugog materijala, ali će školska godina ipak završiti

gotovo na vrijeme, točnije 29.lipnja internom proslavom za učenike,roditelje i nastavnike.Za sve one koji u toj posljednjoj ratnoj školskoj godini nisu uspjeli završiti razred organiziran je ferijalni tečaj koji je trajao od 11.srpnja do 16.rujna.Predavalo se iz svih predmeta osim higijene i vjeronauka (jer za njih nije bilo nastavnika, tvrdi se u Spomenici), a upravitelj tečaja bio je dotadašnji upravitelj škole Vjekoslav Ličanin.

Njegovu funkciju od 15.siječnja preuzeo je Aleksandar Svicer kome je vjerojatno partijski zadatak bio da lukavim postupcima osigura školi popularnost kakvu je ona imala ranijih godina.Upravo stoga Svicer će,vjerojatno po naredbi "odozgo" provoditi priredbe,predavanje i proslave koje će zadovoljiti i novu komunističku vlast,ali istodobno pokazati i mirnom pučanstvu Gorskog kotara da nova vlast ne želi uništiti vrijednosti koje su oni cijenili.Naravno, tako će biti samo u početku, ali se mora priznati da je te 1944/45.u okviru nastave obilježen i to praznikovanjem dan sv.Josipa, praznik Spasova, a nastave nije bilo ni na Duhovo,ni na Tijelovo kao ni za vrijeme uskršnjih praznika.Naravno,takvi postupci pokazivali su tolerantnost i cilj im je bio pobuditi povjerenje u novu vlast koja je,istodobno sa proslavom crkvenih praznika,snažno inzistirala i na proslavi novih, komunističkih datuma: tako je već 17.prosinca 1944.održan miting s prigodnim programom koji je učenicima govorio o "izgradnji nove Jugoslavije i ulogi omladine u toj izgradnji."

Kasnije je održana i prigodna komemoracija povodom godišnjice smrti "druga V.I.Lenjanina", a već po tradiciji obilježena je i godišnjica Crvene armije prigodom čega nije bilo nastave a nakon programa razvila se "spontana pjesma i kolo." Istina, uz ovaj podatak zapisana je i pomalo komična napomena koja glasi: "poslije podne, uslijed blizine neprijateljskih bandi, proglašeno je pripremno stanje."

Od onih pravih školskih aktivnosti te godine bilježimo najprije uspješnu sabirnu akciju za prikupljanje knjiga za knjižnicu pri čemu je prikupljeno čak 298 knjiga, a želju da škola bude što uspješnija i kvalitetnija pokazuju i roditelji učenika koji su nakon protjerivanja njemačke vojske održali 22.travnja radnu akciju kojom su osposobili školu za daljnji rad. Uz sve to nastavnici škole pomažu tihi dana i u osnivanju Narodnog sveučilišta koje je još jedan dokaz da je to vrijeme kad se školstvo u Delnicama zaista cijeni od strane tadašnjih vlasti. No, da im rukovodstvo škole odvraća istom mjerom vidljivo je i iz prave manifestacije tipičnog kulta ličnosti - naime, 5.ožujka uoči rođendana druga Tita održana je prigodna svečanost i poslat telegram "drugu Titu od strane učenika."

Tako je završila prva godina postojanja gimnazije i preparandije u Delnicama, godina koja je u razvoju delničkog srednjoškolskog obrazovanja nagovijestila niz mogućnosti i pravaca, ali je istodobno pokazala da je razvoj tog školstva u sve jačoj mjeri ovisan o političkoj atmosferi i željama tadašnje

vlasti koje su korak po korak, lukavo uvjeravajući lokalno pučanstvo u svoju demokraciju i širokogrudnost, preuzimale sve konce igre u svoje ruke i spremale planove koji će osigurati razvoj nove komunističke i stare jugoslavenske ideologije.

PRVE PORATNE GODINE

Ugodna spoznaja da su nove vlasti u dvije posljednje godine rata dozvoljavale i obilježavanje kršćanskih praznika već će u 1945/46. ostati samo ugodno sjećanje. Naime, čim su se dokopali vlasti drugovi komunisti protjerali su iz škole sve što je imalo i najmanje veze s religijom ili sustavom drugačijim nego što je bratski sovjetski socijalizam. Tako u školskoj 1945/46. nećemo zabilježiti doslovce niti jednu jedinu proslavu crkvenog karaktera, ali će zato odavanje počasti komunizmu, Rusiji i na mala vrata Srbiji, biti itekako upečatljivo. Uostalom, evo liste datuma koji su u školi obilježavani i precizno navedeni u Spomenici: 17. listopada predstavnici škole dočekali su predstavnike delegata iz CCCP-a ; 7. studenog proslavljena je godišnjica oktobarske revolucije; 21. prosinca bila je svečanost rođendana druga Staljina, a isto je tako obilježena godišnjica Lenjinove smrti i godina osnutka Crvene armije. Da sve ne bi djelovalo previše ruski 27. ožujka

proslavljena je godišnjica ustanka u Beogradu! Završni školski dani bili su obilježeni predavanjem o životu i radu Maksima Gorkog (18. lipnja), a 22. lipnja održano je predavanje o napadu Njemačke na bratski SSSR!

Naravno, u tom predavanju vjerojatno nije ni slučajno spomenuto kako je znatno prije tog napada "drug Staljin" potpisao sporazum s "gospodinom Hitlerom". To nije bilo važno, ali je bilo važno 9. travnja sve učenike poslati na pošumljavanje kako slučajno ne bi dan kasnije u školi zbog datuma osnivanja države NDH-a izbile kakve neugodne situacije.

I površan pogled na zapise iz Spomenice vezane uz 1945/46. pokazuje da je u prvom planu bila politika, a ne nastava i obrazovanje. Od podataka važnih za rad škole uočavamo jedini onaj koji govori da je po završetku tečaja za one koji su propustili neku godinu u svom školovanju izveden popravak školske zgrade (popravljeni su prozori i vrata), nabavka novih školskih ploča i 40-ak klupa te izgradnja nekoliko pregrada koje su omogućile prostor za veći broj odjeljenja.

Svi ostali podaci predstavljaju nizanje "važnih" datuma iz povijesti "bratskog" SSSR-a, a opširnija je jedino informacija o organiziranju narodne srednjoškolske omladine kojoj je cilj provedenje svijetlih ideja komunizma kod što većeg broja učenika. Tako će upravo ta organizacija koja već u prvoj godini osnutka broji 150 članova održati niz

príredbí,konferencijsa í zidníh novína,a kontrolírat će í natjecanja u vladanju í učenju te bíti zaslužana za pokretanje nekolíko sekcíjsa í za pokrovíteľstvo nad knjížnícom u Gornjíh Dubravama. No,íznad svega svakako je čak 8500 satí dobrovoljnog rada omladínaa na poslovíma obrane zemľje, a devet najboljích sudjelovalo je í na ízgradnjí pruge Brčko - Banovíci.

Slijedeća će školska godina doníjeti povratak u normalno stanje kad je ríječ o početku školske godine - nastava će početi 16.rujna 1946.godíne,a ponovo će oživjeti í već davno zaboravljene učenícke ekskurzíje - odredišta će bíti najpríje Zagreb, u travnju,potom u lípnju Postojna í Críkveníca.Organízacijsa Narodne srednjoškolske omladíne í dalje će brínuti o što boljem komunistíckom ímageu pa će tako delníckí gímnazíjalcí te školske godine datí čak 9.000 dobrovoljníh radníh satí, a njích 28 sudjelovat će u ízgradnjí pruge Šamac - Sarajevo. Zanimljívo je í natjecanje za značku tvz.fískulturníka koje se provodí u cíjeloj tadašnjoj državí,a sastojí se od procjenjívania fízíckíh sposobnosti učeníka í učeníca.Takvu će značku u 1946/47. osvojíti čak 24 delnícka učeníka, točníje 17 učeníka í 7 učeníca í po tome će bíti prví u prímorsko - goranskom okrugu!

MUK DO SREDINE PEDESETIH

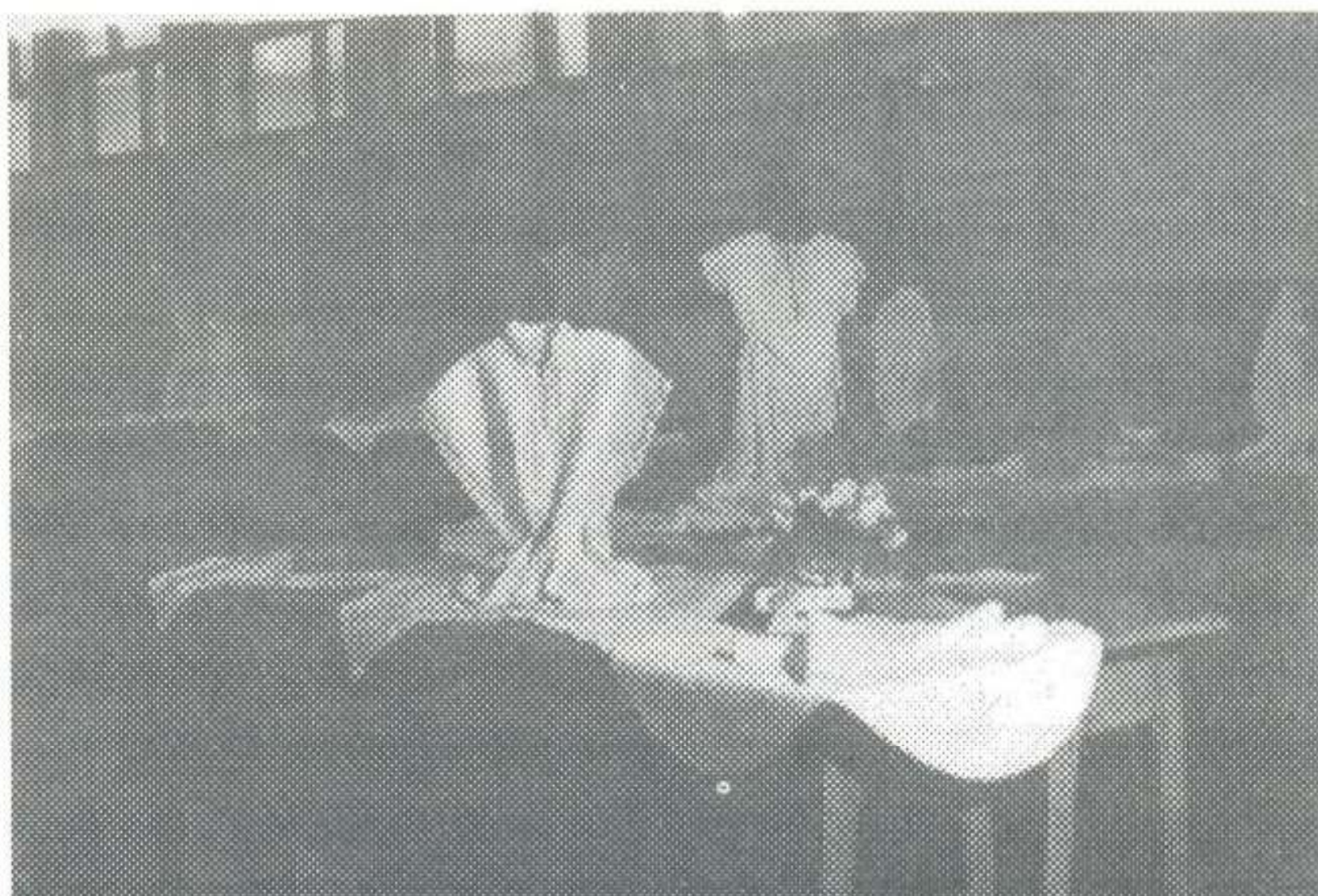
1.srpnja 1947.tadašnji upravitelj Vjekoslav Ličanin upisao je posljednja slova vezana uz školsku godinu 1946/47. Nakon toga u Spomenici Srednje škole Delnice uslijedit će muk sve do 1956/57.godine kada će novi upravitelj ponovo redovito voditi zabilješke. Razlozi desetogodišnjeg mirovanja nisu nam poznati,a sva događanja iz tog razdoblja šutnje prisutna su, bar za sada,samo u sjećanjima onih koji su tada živjeli i djelovali u delničkoj gimnaziji.

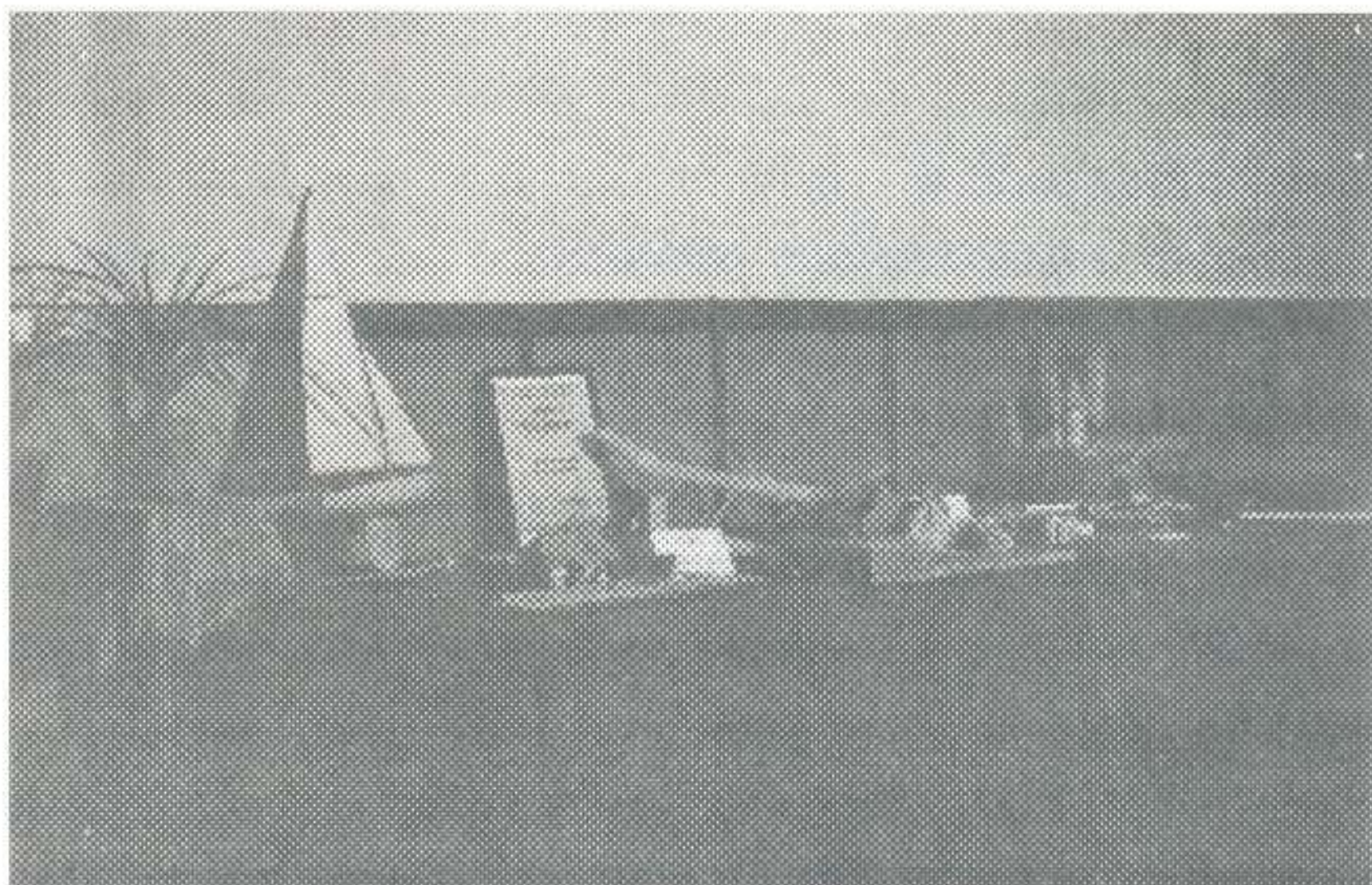
PEDESETE

Iako u bilježenju školskih aktivnosti i života njenih učenika i nastavnika bilježimo desetogodišnju "rupu" (1947/48. do 1955/56. nema podataka) ipak je moguće i to razdoblje rekonstruirati jer zapisi o njemu postoje iz kasnijih godišta. Zasluge za ponovno bilježenje školskih zbivanja valja pripisati tadašnjem direktoru Đorđu Dimitrijeviću koji je već i ranije radio u ovoj školi i koji je u doba NDH bio dobio otkaz. Iz njegovih zapisa, ali i popratnih članaka izrezanih iz tadašnjeg "Novog lista" saznajemo da su delnički gimnazijalci među najčešćim posjetiteljima kazališnih predstava riječkog

HNK (1957/58. čak su osam puta posjetili kazališne predstave!), ali da isto tako redovno odlaze u riječku Galeriju modernih umjetnosti, Pomorski muzej...

8. veljače 1957. s radom je počela školska kuhinja, a učenici su marljivi i u priredbama za građanstvo te u sportskom životu kojem se poklanja naročita pažnja pa su tako mnogi učenici aktivni u mjesnom nogometnom klubu i skijaškoj sekciji Sportskog društva "Goranin", a u okviru škole već tada su najaktivniji košarkaši koji su u samoj školi organizirali zanimljivo natjecanje. Učenička aktivnost proteže se i na ostala područja pa tadašnji gimnazijski zbor broji 25 članova, a vrlo je aktivna i izviđačka grupa Plamen koja organizira logorovanje u dolini Kupe.

Tradicijsa završnih učeničkih izložbi nastavljena je i u tijeku pedesetih. Na fotografijama su prizori iz izložbe priredene pri kraju školske godine 1956/57.

1958/59. - STVARANJE ČETVEROGODIŠNJE GIMNAZIJE

U okviru zapisa vezanih uz školsku godinu 1958/59. najprije u oči pada podatak da je od 22. travnja 1958. godine dotadašnja "potpuna gimnazija" postala četverogodišnja. Niži razredi odvojili su se od gimnazije i postali viši razredi osnovne škole, a posljednja četiri gimnazijska razreda postali su posebna srednja općeobrazovna škola koja će i dalje zadržati status gimnazije. Odluka je na nivou tadašnje države donesena u travnju, a nova gimnazija s radom će početi tek sljedeće školske godine - odnosno 1958/59. Upravo taj novi

gimnazijski početak vjerojatno će biti povod da se i u Spomenicu zapiše veći broj podataka, a vrlo je zanimljivo da su istraživanje proveli i zapisali sami učenici pod vodstvom tadašnjeg direktora.

Tako ćemo iz tih podataka saznati da je 1950. godine Narodni odbor bivšeg kotara Delnice dao inicijativu za izgradnju nove školske zgrade pošto su do tada u istoj radili osnovna i srednja škola. Gradnja te nove zgrade počela je već 1951. godine, a za nepune dvije godine većina je posla dovršena i gimnazija se u školskoj 1953/54. seli u novu zgradu što je značilo i rad u prijepodneвноj smjeni koji je donio veliko olakšanje i povećao kvalitetu nastave jer je, kao i gotovo uvijek, delničku gimnaziju pohađao i velik broj učenika putnika. Školska zgrada u potpunosti je dovršena u kasnu jesen 1954. godine i zaista je predstavljala korak naprijed u životu i radu delničkih školaraca i njihovih profesora.

Zanimanje za školovanje u delničkoj gimnaziji koja će uskoro postati poznata po svojoj kvaliteti iskazivat će već od samog početka novog ustroja gimnazije mnogi učenici. Već u prvu godinu novog gimnazijskog programa 1958/59. bit će upisano čak 208 učenika koji će biti smješteni u 7 razreda!

Da bi novi početak bio što jasnije izražen i naznačen Školski odbor na početku 1959/60. predlaže da škola dobije ime Ilonke Golik, što je i usvojeno od strane Narodnog odbora pa od 29. studenog 1959. delnička gimnazija ima novo ime - Gimnazija Ilonke Golik.

MIRNE ŠEZDESETE

Zapisi iz šezdesetih, a sustavno i dobro će ih voditi direktor Ivan Majnarić, pokazuju da je nakon godina rata i previranja u prvom planu napokon obrazovanje i školovanje goranskih srednjoškolaca i gimnazijalaca. U zapisima iz šezdesetih rijetko će se naći nešto spektakularno, ali je zato više no ikada ranije prisutna briga za što bolji uspjeh učenika i težnja za što kvalitetnijim radom nastavnika. Tako već u zapisu za 1960/61. nalazimo podatke da je Nastavničko vijeće odlučilo sistematski proučiti dva problema : izostanke učenika s nastave te problem praćenja i ocjenjivanja učenika u samom nastavnom procesu. Da bi se zadatak što bolje obavio pismeno su anketirani učenici i roditelji, razgovarano je s predstavnicima ueničkih organizacija...

Isto tako vrlo su redovni i podaci o uspjehu učenika, a koliko je delnička gimnazija bila "oštra" može se prosuditi i po podatku da je prosječna ocjena 270 gimnazijalaca u 1965/66. bila 2.83 pri čemu je čak 21 učenik morao ponavljati razred!

Središnja godina ovog razdoblja, bar po količini zapisanih podataka, svakako je 1964/65. kada je Nastavničko vijeće odlučilo proslaviti 20 godina postojanja delničke gimnazije te u to ime organiziralo niz najrazličitijih oblika aktivnosti (pisanje literarnih radova, književne priredbe, razgovori s roditeljima, rad naučnih grupa na temu

povijesti delničke gimnazije) koje su kulminirale 24. svibnja svečanom akademijom za građanstvo i sportskim natjecanjima u stolnom tenisu, košarci i nogometu u kojima su uz delničke gimnazijalce sudjelovali i njihovi vršnjaci iz riječke i ogulinske gimnazije te polaznici delničke drvne i šumarske škole. Dan kasnije održana je i svečana sjednica na kojoj je i od strane općinskih predstavnika delničkoj Gimnaziji odano priznanje za vrijedan i kvalitetan rad.

Uspjesi učenika

Kvalitetu Škole prije svega i uvijek dokazuju njeni učenici i to svojom vrijednošću stručnjaka po završetku školovanja, ali svakako i svojim uspjesima u školskim i vanškolskim aktivnostima u tijeku samog školovanja. Podaci koje u šezdesetim marljivo bilježi direktor Majnarić pokazuju upravo to da su delnički gimnazijalci često bili prisutni na različitim republičkim i državnim natjecanjima gdje su gotovo redovno postizali zapažene rezultate.

Najaktivniji su, izgleda, bili članovi literarne grupe koji su redovno svake godine priređivali po nekoliko literarnih priredbi i to samo u Delnicama već i u obližnjim goranskim mjestima. Vrlo su uspješni bili i matematičari koji su se 1964/65 plasirali na republičko natjecanje i tamo

postigli, kako to u Spomenici piše, "zadovoljavajući uspjeh". Još zapaženije rezultate delnički su gimnazijalci postizali na sportskom polju gdje možda ponajprije treba izdvojiti streljačku družinu "Grom" koja u 1966/67. broji čak 58 članova, a vrhunac njihova rada uslijedit će 1969/70. kada će muška ekipa osvojiti prvo mjesto na općinskom, potom i regionalnom natjecanju da bi potom na republičkom natjecanju osvojili četvrto mjesto. Za nijansu su nesretnije bile djevojke koje su na općinskoj i regionalnoj razini poput svojih vršnjaka osvojile naslov najboljih da bi na republičkom nivou zauzele peto mjesto!

Gimnazijalci se krajem šezdesetih uspješno počinju baviti i novinarstvom - literarna grupa objavljuje list "Naši dani", a skupina učenika za potrebe lokalne radio postaje koja počinje radom 1969. godine snima nekoliko emisija koje su emitirane u redovnom programu.

Ekskurzije

Šezdesete su svakako i doba velikih eskurzija na koja odlaze maturanti. Zanimljiv je način na koji često dolaze do novca : rade na poljima krumpira ličke Ekonomije koja im potom uplatom određene svote olakšava troškove sedmodnevnih ili desetodnevnih izleta. Putuje se po cijeloj

tadašnjoj Jugoslaviji, a zapisi mjesta u koje su putovale tadašnje generacije delničkih maturanata danas podsjećaju na ratne izvještaje. Tako je, na primjer, maturalna ekskurzija iz 1968/69. imale sljedeći vozni red: Senj - Zadar - Split - Dubrovnik - Cavtat - Mostar - Sarajevo - Jajce - Banja Luka - Zagreb - Piltvice - Karlovac - Delnice.

No, da bi se na ekskurziji išlo treba ih zaslužiti i učenjem jer se u suprotnom može dogoditi i to da Nastavničko vijeće razredu zabrani odlazak na ekskurziju kako je to i učinilo 1968/69. kada je zbog sniženog uspjeha zabranjen odlazak na ekskurziju učenicima drugog razreda!

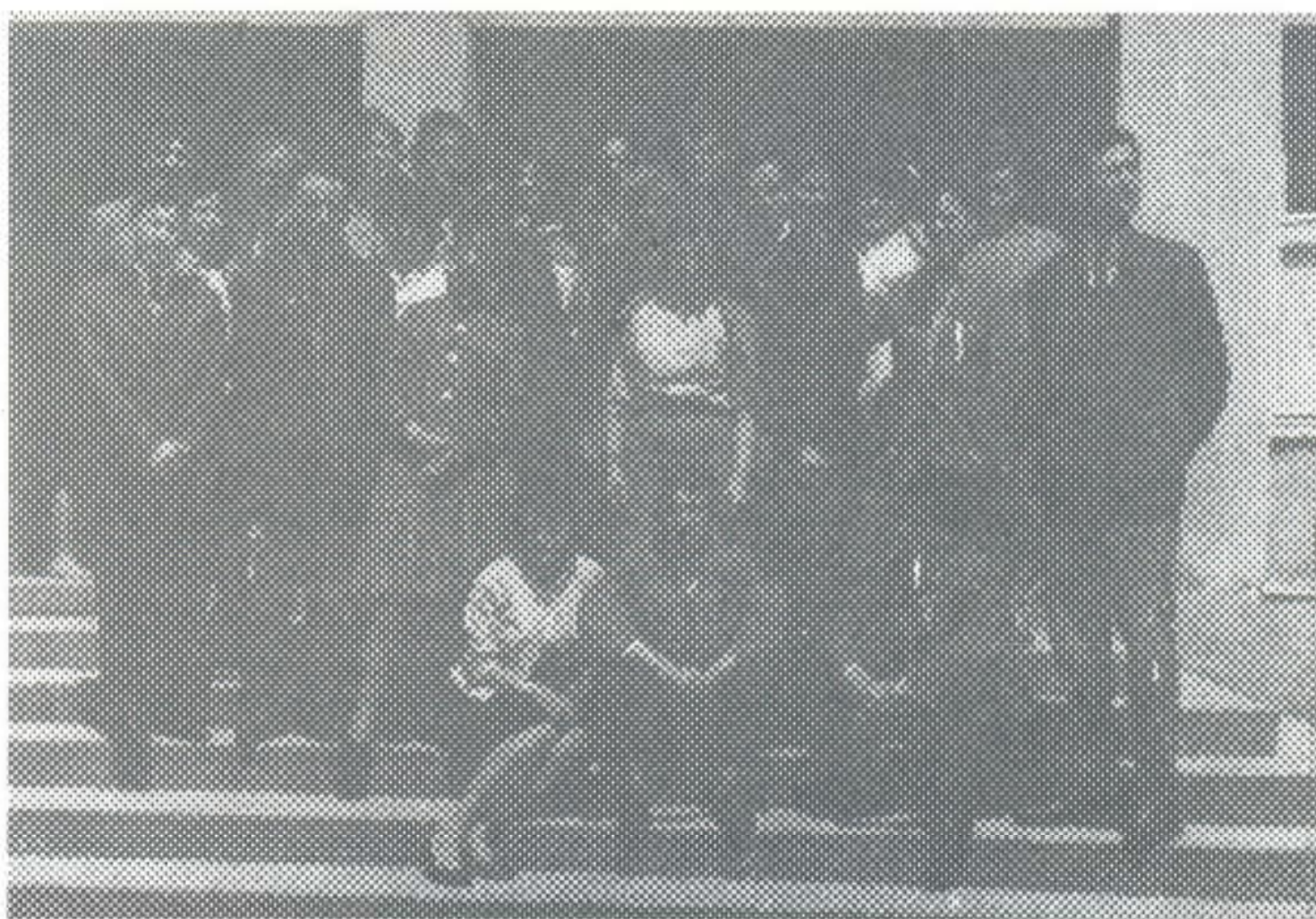
Napokon, kao zanimljivost spomenimo i podatak iz 1963/64. točnije svibnja 1964. kada su predstavnici zajednice učenika delničke gimnazije posjetili gimnaziju u Vukovaru.

Članovi Nastavničkog vijeća 1959/60.

Učenici, članovi sekcije fotoamatera 1959/60.

Maturanti i profesori iz školske godine 1959/60.

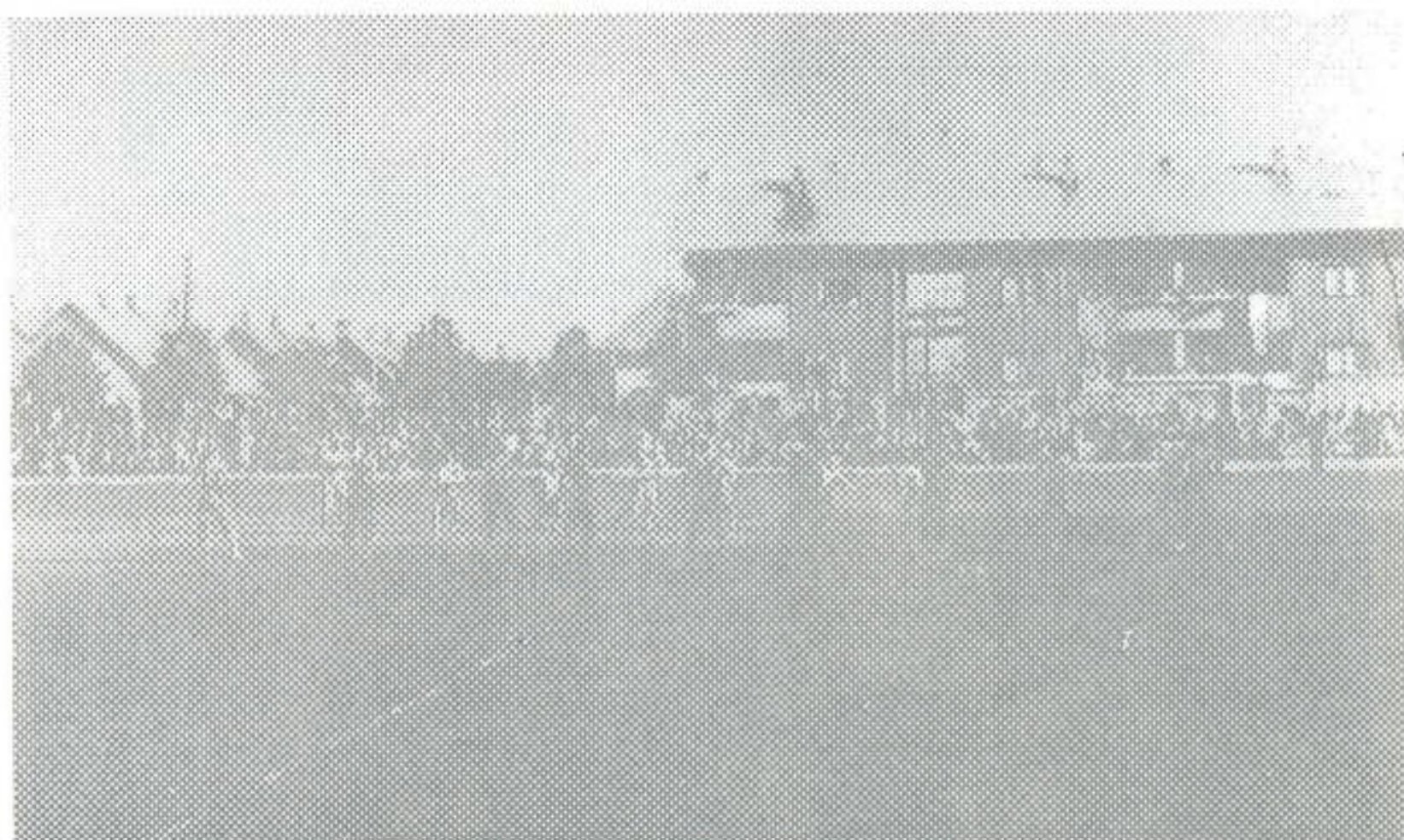
Članovi nastavničkog vijeća

Komitet Narodne omladine škole

Trenutak s košarkaške utakmice

Članovi sportskog društva škole na sletu

Razredna zajednica gimnazije iz školske godine 1964/65.

Članovi razredne zajednice iz školske godine 1967/68.

Članovi Nastavničkog vijeća iz školske godine 1967/68.

PRVI DIO SEDAMDESETIH

Početak sedamdesetih koji je u Hrvatskoj donio buđenje nacionalne svijesti imao je odjeka i u našem kraju a u delničkoj Gimnaziji njegova žrtva i junak bio je profesor književnosti Ante Sekulić koji je zbog svojih hrvatskih stavova i ideja morao i u zatvor. No, svježina hrvatskog proljeća nije svoje obraze našla na stranicama Spomenice, a o razlozima šutnje može se govoriti sa raznih stajališta uvažavajući pritom činjenicu da, bar u tekstu ovog dokumenta, nije bilo

nikakvih napada na kolegu koji je bio toliko hrabar da javno govori ono što su mnogi samo pomišljali.

Ako se već u Spomenici nije našlo nikakvih zapisa o hrvatskom proljeću (izuzevši kratku službenu opasku o tome kako je drug Tito osudio pojavu nacionalizma) onda ih je sasvim dovoljno bilo o jednoj od tada popularnih socijalističkih pojava - samoupravljanju. Taj "izum" jugoslavenkog socijalizma morao je ulaziti u sve oblike društvenog života pa i u školu, točnije i među učenike. Koliko će poteškoća ti pokušaji uvođenja samoupravljanja unositi u rad škole najbolje svjedoče brojni zapisi u razdoblju od 1970/71. do 1974/75. u kojima tadašnji direktor Majnarić već 1971. konstatira da je većina učenika zainteresirana ili pak impresionirana ponuđenom ulogom ravnopravnosti s profesorima. No Zakon o srednjem obrazovanju "potaknuo" je razvoj tog samoupravljanja i to na taj način da je porastao broj učenika koji su bili spremni na žalbe zbog ocjena. Nakon provedenih, obično prilično mučnih rasprava, ta se žalba zbog nedostataka argumenata nije uvažavala, a najjači sukob zblio se 1974/75. kada su učenici IV b tražili pomoć Nastavnog vijeća u svezi predmeta geografija navodeći da je ocjenjivanje neobjektivno, a stil rada nastavnika neodgovarajući. No, i taj slučaj "samoupravljanja" na kraju je riješen bez žalbe i produbljenja sukoba.

To što je znatan dio teksta iz sedamdesetih vezan za probleme "učeničkog samoupravljanja" ne znači da u gimnaziji

i dalje nije postojala kvaliteta rada. Štoviše, školske godine 1970/71. upravo u delničkoj Gimnaziji održano je izlučno natjecanje za natjecanje u matematici a dva delnička gimnazijalca uspjela su se plasirati na državno natjecanje!

Područje sporta i dalje nudi kvalitetan doprinos životu mjesta jer su mnogi delnički srednjoškolci i gimnazijalci u gradskim sportskim društvima (NK Goranin, KK Industromontaža, Šahovski klub i Skijaška sekcija SD Goranin...) gdje čak postižu bolje rezultate no kao učenici u školi, dakle - zapaženiji su kao sportaši no kao učenici!

Isto tako predano i gotovo stalno kvalitetno rade i literati koji su 1973/74 na regionalnom natjecanju u Rijeci bili uspješni i plasirali se dalje, mada podataka o tome što je to dalje, nažalost, nema.

Sredinom sedamdesetih taj zamah vezan uz sekcije slobodnih aktivnosti naglo će splasnuti. Djelovanje će nastaviti samo literarna grupa i poneka sportska djelatnost, a sve ostalo je zamrlo i to prvenstveno, kako se navodi u Spomenici, zbog nezainteresiranosti učenika, ali i prezauzetosti nastavnika.

Članovi Nastavničkog vijeća iz školske godine 1970/71

GODINE ŠUTNJE

Zapis što ga je u školskoj 1974/75. učinio tadašnji direktor Ivica Majnarić bit će, nažalost, posljednji pisani dokument o radu Srednje škole Delnice u slijedećih desetak godina. Taj je zapis, također, i posljednji zapis u Spomenicu, vrijedan dokument koji bilježi najznačajnije trenutke stvaranja i postojanja srednjoškolskog obrazovanja u Delnicama.

Zašto u desetak godina nije bilo već uobičajenog zapisivanja osnovnih podataka iz života i rada škole teško je reći, ali je sigurno da je riječ o propustu koji nanosi štetu priči o povijesti Srednje škole Delnice, ali istodobno na svojevrsan način odražava i duh tog razdoblja koje traje od sredine sedamdesetih do sredine osamdesetih. Doba je to danas ozloglašenog šuvarizma, dakle koncepcije srednjoškolskog obrazovanja koju je "osmislio" dr. Stipe Šuvar uništivši svojim kvazisocijalističkim sustavom "škole za sve" nekoliko generacija mladih u cijeloj Hrvatskoj, pa i u Gorskom kotaru. Možda je upravo taj šuvarizam praćen stalnim promjenama i nejasnoćama uzrok što rukovodeći ljudi nisu nalazili za shodno da i dalje bilježe život škole jer, očigledno, malo je kome tada jasno što treba raditi.

PRVA POLOVINA OSAMDESETIH

Sve do 1984/85. školske godine neće postojati službeni školski zapisi na temelju kojih bi bilo moguće procjenjivati i pratiti rad Srednje škole Delnice. U 1984/85. tadašnji direktor Željko Majnarić ponovo je uveo u praksu bilježenja osnovnih podataka o školi i to kroz dokument koji nosi naziv Godišnji plan i program rada. Tako će od sredine osamdesetih ponovo biti moguće pratiti razvoj ove školske ustanove.

No, do podataka o početku osamdesetih ponajviše se može doći zahvaljujući Srednjoročnom planu razvoja Srednjoškolskog centra Delnice za razdoblje 1986 - 1990., dokumentu kojeg je izradio tadašnji direktor i današnji ravnatelj Zvonimir Imgrund. U uvodnom dijelu tog pažnje vrijednog teksta govori se i o proteklom petogodišnjem razdoblju pa tako saznajmo da je u razdoblju od školske godine 1980/81. do školske godine 1984/85. broj odjeljenja u Srednjoj školi Delnice pao sa 22 na 19, a predviđa se i daljnji pad na 16 odjeljenja!

Ovako blijede perspektive rezultat su ugasnuća ekonomskog smjera ali i ozbiljna prijetnja nestajanja šumarskog, odnosno drvnog usmjerenja. Opasnost vezana uz nastajanje šumarskog smjera vezana je uz tadašnje političko - prosvjetne igre vrhova tadašnje Republike Hrvatske po kojima su Delnice trebale izgubiti šumarsko usmjerenje u korist istovrsne škole u Karlovcu. Loša predviđenja su se, nažalost, pokazala ispravnim i nekoliko godina kasnije Delnice, srce šumovitog Gorskog kotara, ostat će bez mogućnosti školovanja kadrova za šumarstvo.

U drvnom pak usmjerenju glavni je problem zaista slab interes mladih za školovanje u tom smjeru pa se u Srednjoročnom planu predviđa pomoć tadašnjih općinskih struktura, udruženog rada i svih koji smatraju da mogu pomoći. Iako prevelike pomoći nije bilo, drveno usmjerenje, bar do

ove 1995/96.školske godine,ipak neće nestati za razliku od šumarskog.

No,problem upisa u navedene smjerove nije ni jedini problem kako se ističe u dokumentu o Srednjoročnom planu razvoja Srednje škole Delnice.U ozbiljnije poteškoće svakako ide i činjenica što veliki broj završnih goranskih osnovaca umjesto nastavka školovanja u delničkoj srednjoškolskoj ustanovi odlučuje obrazovanje stjecati u Rijeci pa neke riječke srednje škole imaju i viška učenika dok srednje škole u manjim sredinama,a takva je i delnička,polako dolaze u opasnost od propadanja.

Da bi se to nekako izbjeglo i da bi što veći broj učenika završnih razreda osnovne škole krenuo u Delnice, predviđa se u srednjoročnom planu bitno poboljšanje uvjeta rada - uređenje centralnog grijanja u glavnoj zgradi,mijenjanje krovišta i uređenje unutrašnjosti glavne zgrade.Svaki od tih planova,uz još nekoliko drugih,bit će i realiziran zahvaljujući trudu direktora Imgrunda što će,pokazat će se kasnije,urodit i pojačanjem broja učenika.

Iz zapisa pak vezanih uz 1984/85.vidi se da je to posljednja godina školovanja za ekonomski smjer te da nakon nestajanja tog smjera ostaju smjerovi šumarstva,drvne struke,strojarstva i matematičko - informatičke struke.Nastava se odvija u jednoj smjeni(zbgog velikog broja učenika putnika),ali čak u tri zgrade(glavnoj koja se danas nalazi na adresi Lujzinska cesta 42,zgradi Đačkog doma i

tadašnjoj zgradi MZ Delnice u Supilovoj ulici). Tadašnji direktor Majnarić Željko navodi da je opremljenost radionica zadovoljavajuća, ali ne potpuno dobra, ali da je glavni problem skučenost - pogotovo u drvnoj, pa i u metalskoj radionici.

Godinu dana kasnije novi direktor, Imgrund Zvonimir, istaknut će potrebu organiziranja i izvođenja rada na jednoj lokaciji (do ove 1995/96. to je u velikoj mjeri riješeno jer se nastava danas u potpunosti izvodi u jednoj zgradi, a jedini je još "problem" nastava prakse u drvnom usmjerenju koja se i dalje izvodi u radionicama smještenim u Đačkom domu i zgradi u Supilovoj ulici).

Da bi dokazao kako uvjeti rada u sve tri zgrade zaista ne odgovaraju potrebama suvremene škole tadašnji će direktor navesti i mišljenje PPS-a (Pedagoško - prosvjetnog savjeta) iz Rijeke čiji stručnjaci smatraju da je delnički srednjoškolski centar po postojećim uvjetima na posljednjem mjestu, odnosno ima najlošije uvjete rada u odnosu na sve ostale centre usmjerenog obrazovanja u tadašnjoj Zajednici općina Rijeka. Zbog svega toga na razini same delničke Srednje škole, delničke općine pa i šire, čine se napor i da se takvo teško stanje nadvlada i osiguraju normalni uvjeti rada.

I zaista, godine što dolaze donijet će u velikoj mjeri poboljšanje kvalitete uvjeta rada što će se odraziti i na samu vrijednost rada nastavnika i učenika.

DRUGA POLOVICA OSAMDESETIH

(Godine poboljšanja uvjeta rada)

Od 1986. do 1990. godine Srednje škola Delnice će od ustanove u kojoj se grijalo na starinske peći i gdje je jača kiša ili snijeg značila velike probleme u potkrovlju, postati normalna školska ustanova sa centralnim grijanjem i nizom drugih poboljšanja koja su zaista olakšala rad uposlenih i učenika.

Najznačajniji posao svakako je bila izgradnja centralnog grijanja koje je postavljeno tijekom 1987/88. i 1988/89. čime su u ogromnoj mjeri olakšani uvjeti rada. Tih godina zamijenjeni su i svi parketi u učionicama, redovito krečene sve učionice, moderniziran sanitarni čvor, popravljeno krovšte zgrade a dotrajali i nefunkcionalni prozori zamijenjeni modernijima. Svi ovi rezultati ostvareni su uz pomoć općine, pa i šire društvene zajednice, ali svakako i uz napore niza uposlenih te direktora Imgrunda kojemu zaista pripada čast za normaliziranje uvjeta rada u ovoj ustanovi.

Uz veliku pažnju koja se posvećivala dizanju vrijednosti uvjeta rada tih se godina znatna pažnja poklanja i vannastavnim oblicima aktivnost pa delnički srednjoškolci prilično često ostvaruju vrlo zapažene uspjehe na raznim područjima. U vrhu su svakako konstantno dobri rezultati na

natjecanjima drvnih i šumarskih škola tadašnje Jugoslavije, a na nivou regije česti su uspjesi sportskih ekipa košarkaša, šahista i strijelaca te brojni nastupi recitatora i literarno nadarenih učenika. Druga polovina osamdesetih također je i vrijeme novog buđenja izdavačke i novinarske djelatnosti. Ponovo se javlja list "Kriješ", a u okviru tadašnjeg programa Radio stanice Delnice svoju emisiju pokreću i srednjoškolci.

Pokušaj da se kroz vannastavne oblike aktivnosti učenika pokušaju ostvariti vrijedni rezultati i izgraditi određeni ugled škole, imali su uspjeha, a rekord u broju grupa slobodnih aktivnosti svakako drži 1985/86. školska godina kada je u okviru Srednje škole Delnice djelovalo čak 16 grupa slobodnih aktivnosti kroz koje je ostvareno 1630 sati nastave!

Nakon te godine broj sekcija slobodnih aktivnosti će opasti i svake godine kretati se oko broja deset uz napomenu da pad broja nije značio i pad kvalitete - štoviše, u godinama što su dolazile, delnički će srednjoškolci ponovo ostvarivati vrijedne i zapažene rezultate na različitim područjima vannastavnih aktivnosti.

Završetak osamdesetih donio je i jednu tipičnu socijalističku neuspjelu simbiozu u koju se moralo ući bez obzira na protivljenje uposlenih. Naime, u školskoj godini 1987/88. Srednja škola Delnice je po dobro poznatom sustavu "moraš referendum" proširila svoje djelovanje na područje koje je do tada pripadalo Narodnom sveučilištu Delnice. Ta organizacija je početkom osamdesetih došla u krizu

i pošto je općina više nije mogla uzdržavati rješenje je pronađeno na taj način što se odlučilo "prikrpati" Narodno sveučilište Srednjoj školi Delnice pa nek se oni snalaze kako znaju. Naravno, odluka je mogla biti donijeta tek kroz referendum, a "referendiralo" se sve dok ljudima nije postalo jasno da se mora glasati - za. Nakon trećeg referenduma Srednja škola Delnice postala je "bogatija" za program obrazovanja za vozače cestovnih motornih vozila u teretnom saobraćaju, a moglo se još učiti i za šivanje, krojenje, tečaj engleskog, tečaj njemačkog, tečaj daktilografije, dizalicara, priručnog radnika u ugostiteljstvu... Svi tečajevi za koje bi bio prijavljen dovoljan broj kandidata bili bi realizirani. Naravno, broj kandidata uvijek je bio oko nule pa je ubrzo i ta dodatna ponuda obrazovanja - nestala.

Napokon, kraj osamdesetih Srednja škola Delnice dočekat će pod novim imenom. Jer, 14. srpnja 1987. Skupština općine Delnice dala je "suglasnost" (ne piše tko je dao prijedlog, vjerojatno sama Skupština) da se Srednja škola Delnice ubuduće zove Centar usmjerenog obrazovanja Ilonka Golik Delnice, a od 11. siječnja 1988. pod tim je imenom delnička srednja škola bila upisana u registar Okružnog suda u Rijeci. Bit će to ujedno i posljednja politička odluka vezana uz ime škole...

PRVI DIO DEVEDESETIH

Devedesete, godine političkih promjena, odrazile su se i na život i rad i Srednje škole Delnice. Nestalo je , nažalost šumarskog usmjerenja. Školske godine 1990/91. zanimanje za taj smjer, smanjeno ponajprije republičkim odlukama o nemogućnosti Školovanja za zanimanje šumarskog tehničara, drastično je opalo pa te godine nije bilo upisa u prvi razred šumarskog usmjerenja što će u stvari značiti i kraj šumarske škole u Delnicama.

Iste te 1990/91.godine upisana je i prva generacija novih delničkih gimnazijelaca, generacija koja će pokazati niz vrijednosti i dokazati da je opredijeljenje za gimnazijske smjerove u Delnicama bilo u potpunosti opravdano. Godinu dana kasnije bit će upisana i prva generacija ekonomskog smjera (zanimanje trgovac) čime će malo biti zaliječene rane zbog gubitka šumarskog usmjerenja i ujedno povećane mogućnosti školovanja za žensku populaciju goranskog područja koja, osim jakih gimnazijskih programa, nije imala odgovarajućeg smjera za upis.

Prvi dio devedesetih, dakle, proteći će u znaku formiranja novih smjerova i struka koji bi morali osigurati završenim osnovcima ovog područja raznolike uvjete biranja mogućnosti daljnjeg školovanja što je i jedan od preduvjeta za razvoj društva u cijelini.

I u ovom razdoblju, kao i u prethodnom, nastavljen je rad u vannastavnim oblicima aktivnosti, a rezultati delničkih srednjoškolaca bili su sve vrijedniji. Uspješna sudjelovanja na mnogobrojnim sedmodnevnim oblicima alterativnog školovanja (Škola govorništa u Malom Lošinj, Rabu i Rovinju, Škola dizajna u Crikvenici...) donijela su i niz uspjeha na državnoj razini (LIDRANO - natjecanja literarnih, dramskih i novinarskih družina), a u siječnju 1995. godine i sama Srednja škola Delnice organizirala je jednu takvu školu - Školu literarnog izražavanja, dizajna i novinarstva koju je pohađalo pedesetak učenika s područja Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara.

Treba svakako spomenuti i to da je zahvaljujući trudu nekolicine uposlenih krajem 1994. godine došlo i do osnivanja Košarkaškog kluba koji djeluje u okviru škole i sudjeluje u natjecanju Primorsko - goranske kadetske i juniorske lige te od 1995. godine i u konkurenciji B - 1 lige.

Napokon, zamah vezan uz poboljšanje uvjeta rada koji je počeo pred desetak godina još traje i posljednjih se godina očituje u stvaranju vrlo ugodnog i funkcionalnog prostora školske knjižnice koju do sada u pravom obliku Srednja škola nije imala, te u unutarnjem uređenju školskih hodnika koji su, u stilu ovog kraja, "obučeni" u drvene oplata pa sad i unutrašnjost same zgrade djeluje daleko privlačnije i ugodnije.

Iz godine u godinu Srednja škola Delnice postaje ustanova u kojoj se sve više i kvalitetnije radi, ustanova koja je u proteklih sedamdeset godina omogućila ogromnom broju Gorana da u njoj steknu uvjete za daljnji život, ustanova koja je uvijek pomagala i uvijek će pomagati kako je i to učinila ovog ljeta kada je punih mjesec dana udomila tristotinjak hrvatskih izbjeglica iz Banja Luke i time, kao i mnogo puta prije toga, pomogla da jedno razdoblje života prođe uz što manje muka i poteškoća.

Tekst priredio:

Marinko Krmpotić

TRANSFORMACIJA CUO U SREDNJE ŠKOLE

Novi Zakon o srednjem školstvu je utvrdio obvezu svih Centara usmjerenog obrazovanja u Republici Hrvatskoj da se transformiraju u prepoznatljive vrste škola i to : gimnazije, tehničke škole , industrijske i obrtničke škole, medicinske , glazbene itd.

Naša škola je prema Zakonu mogla osnovati dvije srednjoškolske ustanove koje bi radile u istoj zgradi i tako organizacijske bile u skladu sa Zakonom. Ipak smo, zbog praktičnih razloga, ali i ekonomskih ustrojili jednu ustanovu sa dvije didaktičke jedinice pod nazivom Srednja škola Delnice. Zakonodavac je prihvatio postojanje ovakvih srednjih škola u malim sredinama koje u svojoj djelatnosti ostvaruju istovremeno i četverogodišnje gimnazijske i trogodišnje stručne programe. Upravo iz navedenog proizlazi i specifičnost naše srednjoškolske ustanove koja nije potpuno i izvorno u duhu Zakona, ali svojim rezultatima u radu opravdava postojeće ustrojstvo sa potpuno različitim programima.

Vjerujem da će prosvjetne vlasti uvijek imati razumijevanja za život srednjih škola u malim sredinama.

Praksa i upisi na goranskom području potvrđuju da je srednja škola u Delnicama jedan od važnijih stupova razvoja cijelog ovog kraja. Zato i u narednom razdoblju i sa lokalne razine treba podržati razvoj ove srednjoškolske ustanove a za to nisu uvijek presudne materijalne mogućnosti nego želje i

htijenja da se pomogne. Pomoć školi je pomoć našoj djeci, a to je budućnost, zar ne?

Zato danas njih 478 , vama koji čitate ovaj tekst kažu: " Učinite još više jer to možete, učinite dobro i dobro će vam se vratiti!"

B) NASTAVNI PLANOVI I PROGRAMI

Programske promjene koje su se dogodile u posljednjih nekoliko godina bile su značajne i sve više na korist nastavnika. Nastavni planovi i programi su doživljavali velike promjene te napšokon dobili na kvaliteti. Današnji programi su primjereniji potrebama učenika i uvažavaju njihova predznanja iz osnovne škole. Napravljen je odlučujući i potreban zaokret u definiranju gimnazijskih programa za nastavak školovanja i stručnih programa za nastavak školovanja ili za rad. Programi za obrtnička i industrijska zanimanja konačno su dali potrebnu pažnju i značaj praktičnoj nastavi. Konačno je napušten koncept šuvarizma. Programske promjene su tražile i odgovarajući odgovor naše škole u definiranju optimalne mreže programa. Trebalo je odgovoriti na pitanje : koje programe razvijati u narednom razdoblju?

Odgovor je morao biti brz i kvalitetan kako ne bismo doveli u pitanje razvoj škole zbog smanjenog upisa.

Kako definirati mrežu programa a da svi , često i suprostavljeni interesi budu što je moguće više zadovoljeni ?

Potrebe privrede , želje i interesi učenika i roditelja, razmišljnja i stavovi lokalne društveno- političke sredine te pozitivni državni propisi o srednjem školstvu su činioci koji su utjecali na oblikovanje mreže.

Postignuti razvoj škole koji je kroz raspoloživi prostor, opremu i uvjete rada te nastavni kadar diktirao je moguću mrežu i nije dopuštao veliku programsku promjenu u njoj.

odlučujući utjecaj na današnju mrežu programa u našoj školi su imali iskazani interesi učenika koji završavaju osnovnu školu na ovom području, a podaci o interesima učenika su proizašli iz rezultata anketiranja učenika s ovog područja koje provodi svake godine ravnatelj Srednje škole Delnice.

Danas je srednja škola Delnice jedinstvena odgojno - obrazovna ustanova koja u svom sastavu ima dvije didaktičke jedinice i to: Gimnaziju i Industrijsko - obrtničku školu. Srednja škola , znači ostvaruje četverogodišnje gimnazijske programe i to : opće i prirodoslovno - matematičke gimnazije te trogodišnje stručne programe u područjima obrade drva, strojarstva i ekonomije i trgovine i to za zanimanja : stolar, automehaničar, autolimar, vodoinstaler i plinoinstalater te prodavač.

Učenik završetkom gimnazijskog programa stječe srednju školsku spremu, a završetkom stručnog programa srednju stručnu spremu.

" Nedostatak " i današnjih programa, po mišljenju učenika i nastavnika , ali i prosvjetnih vlasti je tjedni fond sati kojeg treba smanjiti. Vjerujem da će hrvatsko školstvo u narednom periodu i to prvenstveno u interesu učenika, optimalno odgovoriti i na ovaj zahtjev prakse.

C) UVJETI RADA

Srednja škola Delnice i posljednjih deset godina ostvarila značajna ulaganja u stvaranje boljih uvjeta rada . Zgrada kojoj je prijetilo urušavanje zbog propadanja temelja , Sanirana je delikatnim građevinskim zahvatom povećanja presjeka temelja , a time i smanjivanja površinskog tlaka te zaustavljanja propadanja i pucanja. Nakon novog zahvata izgrađena je nova kanalizacija te riješena odvodnja oborinskih voda . Peći na kruta goriva zamijenjena su suvremenim centralnim grijanjem . Slijedi zamjena pokrova , zamjena dotrajalih prozora, uređenje fasade te unutarnje uređenje školskih prostora. Nakon stvaranja osnovnih uvjeta za rad nastavljeno je sa opremanjem programa i stvaranjem uvjeta za suvremenu nastavu. Osobna računala u informatičkoj učionici su već dugogodišnja stvarnost i danas imamo zadovoljavajuću opremu. Prije nekoliko godina uređena je i

školska knjižnica koja danas omogućuje i najsuvremeniju nastavu. Posvećujući potrebnu pažnju opremanju svih programa i svakog nastavnog predmeta na putu smo da iz godine u godinu unapređujemo nastavu i time stvaramo pret postavke za stvaranje ugleda dobre i kvalitetne škole.

ZAKLJUČAK

Čitajući Spomenicu lako otkrijemo burnu povijest na ovim prostorima i to prateći pečate kojim su zaključivane školske godine .

Tako je 1924/25. zaključena pečatom Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca

- 1925/26. zaključena pečatom Kraljevine Jugoslavije

- 1939/40. zaključena pečatom Banovine Hrvatske

U vrijeme drugog svjetskog rata očekujemo pečat Nezavisne države Hrvatske , ali ga ne nalazimo iako se npr. spominje 9. i 10. travnja u ljetopisu 1941/42. kada je proslavljena prva godišnjica NDH. Da li je tadašnji direktor namjerno izostavio zaključenje školske 1941/42. s pečatom NDH ili jednostavno takvog pečata nije ni bilo?

Možda nije želio znak države koja je nastala pod okriljem fašizma ?

- 1942/43. zaključena je pečatom sa znakom zvijezde petokrake kao i naredne ratne godine.

Zaključujući ove ratne godine nije se moglo niti sanjati da će za pedeset godina ovo pozitivno obilježje antifašizma postati suvremeni fašistički znak na ovim prostorima , znak kojeg su najbolje upoznali Vukovarci dok su ih vojnici bivše JNA s petokrakom na čelu "oslobađali" . Petokraka i kokarda se , eto, poslije pedeset godina , bratski stopiše u jedno.

Neki dijelovi Spomenice osobito upućuju na zaključke da se i u njoj sustavno i perfidno propagirala ideja jugoslavenstva (čitaj :velikosrpstva) uz istovremeno sputavanje hrvatstva. Vjerujem da više nikada Hrvati neće doživljavati poniženja i da će nakon što su stvorili državu znati i izgraditi po svojoj mjeri te da ćemo brzo imati državu blagostanja u kojoj će svi njeni građani dobro živjeti i osjećati se kao svoji na svome.

Razdoblje od 70 godina srednjg školstva na ovom području nije bilo moguće puno bolje obraditi obzirom na nedostatak pisanog materijala o ovoj djelatnosti.

Zato će ovaj pokušaj našeg vrijednog i cijenjenog profesora Marinka Krmpotića nekome u budućnosti poslužiti kao poticaj za opsežniju i sustavniju obradu.

Ravnatelj, prof. Zvonimir Imgrund

DJELATNICI SREDNJE ŠKOLE DELNICE
(šk. god. 1995/96.)

NASTAVNIČKO VIJEĆE SREDNJE ŠKOLE

1. prof. Zvonimir Imgrund	- ravnatelj
2. prof. Ivica Glavović	- voditelj programa (zamjenik ravnatelja)
3. prof. Slavica Kovačević	- pedagog
4. prof. Marinko Krmpotić	- knjižničar
5. prof. Ljiljanka Abramović Muhvić	- hrvatski jezik i njemački jezik
6. prof. Nada Vučković	- hrvatski jezik
7. prof. Jasminka Lisac	- hrvatski jezik
8. prof. Božica Pleše	- hrvatski jezik
9. prof. Ivanka Kružić Polić	- hrvatski jezik
10. prof. Ivana Majnarić	- matematika
11. prof. Sonja Majnarić	- matematika
12. prof. Željka Vrcelj	- matematika
13. prof. Marija Curl	- engleski jezik
14. prof. Željko Majnarić	- njemački jezik
15. prof. Anton Zorko	- fizika
16. prof. Vlatka Mance	- kemija
17. prof. Ivanka Špoljarić	- biologija
18. prof. Josip Grgurić	- povijest
19. prof. Katica Bokulić	- geografija
20. prof. Danijela Štimac	- tjelesna i zdravstvena kultura
21. prof. Vladimir Luketić	- tjelesna i zdravstvena kultura
22. prof. Branka Mihajlović	- informatika
23. prof. Veselin Gubić	- stručni predmeti
34. prof. Krešimir Dragišić	- stručni predmeti
25. prof. Vlasta Burić	- stručni predmeti

26. prof. Delfina Krišković
27. prof. Ira Žunjević
28. Vanda Vujatović
29. prof. Sanja Petrušanec
30. prof. Suzana Čubranić
31. prof. Željka Rađen
32. Ivan Curl
33. Vilko Poljančić
34. Marijan Malnar
35. Josip Dumičić
36. Stanislav Kovačić
37. Josip Šepić
38. Petar Bogut
39. Milan Cvitković

- stručni predmeti
- likovna umjetnost
- psihologija
- glazbena umjetnost
- latinski jezik
- engleski jezik
- stručni suradnik
- stručni suradnik
- stručni suradnik
- stručni suradnik
- vjeroučitelj
- vjeroučitelj
- vjeroučitelj
- vjeroučitelj

ADMINISTRATIVNO - TEHNIČKA SLUŽBA

1. Biserka Đuknić	- tajnik
2. Ljiljana Majnarić	- voditelj računovodstva
3. Ketī Ašenbrener	- administrator - blagajnik
4. Ivica Petrušić	- domar
5. Zorica Kudlik	- spremačica
6. Marija Vuković	- spremačica
7. Mirjana Šarlija	- spremačica
8. Jadranka Mujagić	- spremačica

ODBOR ZA PROSLAVU

Zvonimir Imgrund, predsjednik Odbora
Marinko Krmpotić, zamjenik predsjednika
Ivica Glavović, tajnik
Josip Grgurić, tajnik
Maja Stipaničić, načelnica općine Delnice
Damir Moćan, predsjednik Općinskog vijeća Delnice
Vladimir Luketić, član Poglavarstva općine Delnice
Ivan Lenac, pročelnik županijskog Ureda
Stanko Kovačević, župnik župe Delnice
Marko Starčević, načelnik općine Mrkopalj
Vidica Antić, načelnica općine Brod Moravice
Dutdica Pikelja, načelnica općine Lokve
Josip Radošević, načelnik općine Fužine
Romeo Herljević, načelnik općine Ravna Gora
Nada Podnar, načelnica općine Skrad
Davorin Rački, načelnik općine Vrbovsko
Sonja Majnarić, predsjednik Školskog odbora
Miljenko Buljubašić, član Školskog odbora
Ivka Volf, član Školskog odbora
Nada Glad, član Školskog odbora
Grga Marjanović, vanjski suradnik Srednje škole Delnice
Nives Marjanović, Glazbena škola Ive Tijardovića, Delnice
Klemen Marijan, časnik HV
Nino Kovačić, DI Delnice

Ivan Líker, Drvenjača, Fužine

Marko Savić, DI Vrata

Željko Perković, Hrvatske šume, Delnice

Majnarić Ivan, bivši ravnatelj Srednje škole Delnice

Linčić Vinko, bivši ravnatelj Srednje škole Delnice

Pavešić Marijan, bivši ravnatelj Srednje škole Delnice

Sekulić Ante, bivši profesor Srednje škole Delnice

Branka Mihajlović, profesorica Srednje škole Delnice

Slavica Kovačević, pedagog Srednje škole Delnice

Veselin Gubić, profesor Srednje škole Delnice

Ivan Curl, nastavnik Srednje škole Delnice

Vilko Poljančić, nastavnik Srednje škole Delnice

Marijan Malnar, nastavnik Srednje škole Delnice

Ivica Petrušić, domar Srednje škole Delnice

